

SOZIOLOGIA

Nerea BANDRES GARCIA

DIVERSIDAD FAMILIAR EN LA
SOCIEDAD Y EN LA ESCUELA/
FAMILIA ANIZTASUNA
JENDARTEAN ETA ESKOLAN

TFG/*GBL* 2013

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Grado en Maestro de Educación Primaria
/
Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

***FAMILIA ANIZTASUNA JENDARTEAN ETA
ESKOLAN
DIVERSIDAD FAMILIAR EN LA SOCIEDAD Y EN
LA ESCUELA***

Nerea BANDRES GARCIA

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Nerea BANDRES GARCIA

Izenburua / Título

Familia aniztasuna jendartean eta eskolan / Diversidad familiar en la sociedad y en la escuela.

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Olatz MUÑOZ ARRIETA / Olatz MUÑOZ ARRIETA

Saila / Departamento

Soziologia / Sociología

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2013/2014

Seihilekoa / Semestre

Udazkenekoa / Otoño

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapitulu hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAK egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatzeko baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduoko ikasleek eskola praktikan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituenak. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarriz, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako modulua oinarri teorikoetan zein gaiak irakasle lanbidearekin duen harremanean egin du ekarpena. “Gizartea, familia eta eskolainklusiboa” eta “Gizarte- antolaketa eta giza garapena” arloek lanari dagokion gizarte eta sozializazio aspektuak ulertu eta garatzeko lagundu dute; “gizartea, familia eta eskola inklusiboa” eta “Hezkuntza prozesuak eta testuinguruak” arlo pedagogikoak osatzeko lagungarria izan zaizkit. “Garapen ebolutiboa eta ikaskuntza” arloek zenbait aspektu psikologikoen inguruko zertzelada batzuen inguruan hausnartzen lagundu didate. Azkenik, “Irakasle lanbidea” arloak hurrengo lanak irakasle lanbidearekin duen harremana garatzen lagundu dit, legediaren markoa eta tutoretzaren esku- hartze eremuak osatzeko. Didaktika eta diziplinako moduluak bide eman du tutoretzaren bidezko zenbait proposamen didaktiko egiteko.

Halaber, Practicum moduluak bide eman dit inkesta egiterakoan zentrua ezagunagoa izatea eta tutoretza ekintzak duen garrantzia barneraturik izatea, bai eta familiek hurrekin duten inplikazioak haien garapenean duen eragina ikustera baita familia aniztasunaren gaia lantzeko modua ezagutzea ere (behatz eta irakaslearekin eztabaidatuz). Azkenik, aukerako modulua garatzen da zehazki “Hezkuntza inklusiborako proposamen pedagogikoak” arloan hezkuntzarako har daitezkeen neurriak lantzeko lagundu dit.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Antecedentes”, “Objetivos”, “Enfoque razonado de los/las autores/as”atalak , baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Familiak eta eskola sozializazio agente garrantzitsuak dira eta eskola eredu bakarra ez dagoen bezala, ez dago familia eredu bakarra; familia hoberen definitzen duen hitza aniztasuna da. Familia bakoitza eredu eta egoera ezberdina dauka. Hurrengo lanak familiak jasan duen bilakaera, Lehen Hezkuntzako ikasleen familia aniztasuna, honi ematen zaion tratua (gai honen lanketa eskolan eta etxean) eta honen eragina ikasleengan aztertzen da. Hau osatzeko zenbait autorek emandako familiaren definizio eta ezaugarriak erabili dira baita eskolarekin familiek daukaten harremana eta partaidetzaren inguruan emandako iritzi arrazoituak. Behin hau landu eta kasu zehatz bat ikertu eta gero, lan honen amaieran familia aniztasunaren lanketarako aipamenak eta proposamenak egiten dira gehien bat eskola eta familiei bideratuk. Hau guztia eskola inklusibo batera begira.

Hitz gakoak: familia; aniztasuna; Lehen Hezkuntza; eskola inklusiboa; sozializazioa

Resumen

Las familias y la escuela son agentes socializadores muy importantes y tal y como no hay un único tipo de escuela, tampoco hay un único tipo de familia; la palabra que mejor define la familia es la diversidad. Cada familia es diferente (tanto en tipo de familia como en la situación que vive). El siguiente trabajo trata los siguientes temas y aspectos: la evolución que ha vivido y vive la familia, la diversidad familiar del alumnado de primaria, el trato que se le da a esto (el trabajo sobre este tema en la escuela y en la familia) y la repercusión de todo esto sobre el alumnado. Para completar el trabajo se han utilizado las definiciones y características que han propuesto diferentes autores sobre la familia y las reflexiones que han hecho sobre la relación de escuela-familia. Una vez trabajado todo esto y después de investigar sobre el caso de una escuela en concreto, al final de este trabajo se hacen propuestas para el trabajo de la diversidad familiar dirigido a las escuelas y a las familias. Todo esto teniendo en mente la escuela inclusiva.

Palabras clave: familia; diversidad; educación primaria; escuela inclusiva; socialización.

Abstract

Family and school are very important socializing agents and as there is not a unique kind of school, there is not a unique type of family; the word that best describes the family is diversity. Each family is different from each other (as much to the kind of family as to the situation it is living). The present work deals with the following topics and aspects: the evolution of the family, the familiar diversity of the students in primary school, how these different situations are dealt (in school and within the family) and the effects this has on the students. In order to complete this work, definitions and characteristics of the family by various authors and reflections about the relationship between school and family have been used. Once I worked this and after investigating a case of a concrete school, at the end of this work there are some suggestions about how to work with familiar diversity addressed to schools and families. When working the diversity, we must keep in mind the inclusive school.

Keywords: family; diversity; primary education; inclusive school; socialization

Aurkibidea / Índice

Sarrera / Introducción

1. Familia. Aurrekariak eta helburuak	1
1.1. Aurrekariak / Antecedentes	1
1.2. Helburuak / Objetivos	7
2. Marko teorikoa. Oinarriak eta irakasle lanbidearekin harremana	8
2.1. Oinarriak	8
2.1.1. Soziologia. Sozializazioa eta familiak	8
2.1.2. Pedagogia. Familiak eta eskola	14
2.3. Irakasle lanbidearekin harreman	17
3. Garapena. Ikuspegi historikoak. Abiapuntu kontzeptuala	22
3.1. Ikuspegi historikoa. Familiaren errealitateak jasan duen bilakaera	22
3.2. Abiapuntu kontzeptuala	25
4. Autoreen ikuspegi arrazoituak	28
5. Errealitatera gerturatze bat (atal praktikoa)	35
5.1. Ikerketaren aurkezpena	35
5.2. Emaitzen azalpena eta balorazioa	45
6. Eskolarako eragin sozial, pedagogiko eta psikologikoak	61
6.1. Proposamen pedagogikoak	61

Ondorioak

Erreferentziak / Referencias

Eranskinak / Anexos

A. I. Eranskina/ Anexo I : inkestaren plantilla/plantilla de la encuesta realizada

SARRERA

Hurrengo lana gizartean gaur egun dagoen familia aniztasuna (eredu eta egoerak) eta eskolan egiten den honen lanketa edo trataera aztertzean zentratu da, irakasle bezala ekar ditzakeen onurak edo egin ditzakeen ekarpenak kontuan izanik. Hasieratik, helburuetako bat egoera aztertzea da, horretarako informazio iturri ezberdinetatik baliatu naiz: idatziriko informazio iturriak, hala nola, autore ezberdinek familia aniztasuna eta honen trateraren inguruan dituzten ikuspuntu ezberdinak eta nik sortutako inkesta. Lan honetan erabilitako norberaren egintzazko iturria, Iruñeko Alde Zaharreko Frantisko Deuna eskolan proposatu eta egindako ikerketa da, errealitatera hurbilpen bat eginez. Amaitzeko, erantzunen analisitik hainbat ondorio atera eta proposamen egiten dira.

1. FAMILIA ANIZTASUNA: AURREKARIAK ETA HELBURUAK

1.1. Aurrekariak / Antecedentes

El concepto de familia, sus funciones y características ha sido un tema que se lleva estudiando, trabajando y debatiendo desde hace muchísimo tiempo. En este trabajo se habla sobre las cuatro principales perspectivas sociológicas que han tenido relevancia. Vamos a exponer argumentos tanto de quienes defendían estas perspectivas como de quienes hacían crítica sobre ellas. Estas perspectivas son, la funcionalista, la visión crítica de la familia, la marxista y la feminista, tal analizan Haralambos, M & Holborn, M (1995, 4ª.edition) en su trabajo libro Families and households, 317- 331 pags. De: SOCIOLOGY, THEMES AND PERSPECTIVES Ed. Collins Educational.

1.1.1 Perspectiva funcionalista

Esta perspectiva se plantea 3 preguntas principales:

- ¿Cuáles son las funciones de la familia? (aportaciones de la familia al mantenimiento del sistema social)
- ¿Cuáles son las relaciones funcionales entre la familia y otras instituciones sociales? (integración entre los elementos de la sociedad)
- Funciones de la familia para sus miembros individuales.

No podríamos hablar sobre esta perspectiva sin hablar de G. P. Murdock (1897-1986), el cual nos habla de las funciones de la sociedad y de los individuos en *The Social Structure* (1949).

Funciones de la sociedad

La familia cumple 4 funciones básicas en la sociedad. La función sexual, reproductiva, económica y educativa. Aunque estas funcionalidades no las cumple exclusivamente, hace importantes aportaciones que ninguna otra institución hace.

Funciones de los individuos y la sociedad

Las funciones de la familia en la sociedad son inseparables de sus funciones de sus miembros individuales. Estas funciones actúan al mismo tiempo y de la misma manera tanto en los individuos como en la sociedad. La función sexual es un buen ejemplo. Las parejas sentimentales tienen el derecho de acceso sexual entre ellos. Esto les provee de gratificación sexual. Al mismo tiempo, fortalece la familia ya que las emociones acompañadas de relaciones sexuales unen a las parejas. Por lo tanto, la función sexual también ayuda a estabilizar la sociedad.

Según Murdock, la función económica no sólo satisface a la sociedad, sino que proporciona experiencias satisfactorias para los cónyuges al mismo tiempo que consolidan su unión.

Las críticas que se le hicieron a Murdock iban en esta dirección:

Morgan anota que Murdock no responde a la siguiente cuestión: “hasta que punto estas funciones básicas están inevitablemente ligadas a la institución de la familia nuclear”.

Además expone que “la familia nuclear de Murdock es una institución extraordinariamente armoniosa.

Talcott Parsons (1902-1979) es uno de los autores más importantes y necesarios para trabajar el concepto de familia tal y como lo expresa en su obra *El sistema social* (1951).

Para hablar de las funciones “básicas e irreducibles” de la familia Parsons se centra en la familia en la sociedad americana moderna. Defiende que existen dos funciones básicas e irreducibles comunes en todas las sociedades. Estas son la “socialización primaria de los niños” y la “estabilización de las personalidades de los adultos en la sociedad”.

Socialización primaria: Esta socialización ocurre en los primeros años de infancia. La socialización secundaria ocurre durante años más tarde cuando la familia está menos involucrada e influyen otros factores externos.

Existen dos procesos básicos en la socialización primaria: la interiorización de la cultura de la sociedad y la elaboración de la personalidad.

Según Parsons, la cultura es interiorizada como parte de la estructura de la personalidad. Él considera a las familias “fábricas que producen personalidades humanas”. Cree que son esenciales ya que este es el único contexto que proporciona calidez, seguridad y apoyo mutuo.

Respecto a la estabilización de personalidades adultas defiende que una vez reproducidas, tienen que mantenerse estables. Lo que Parsons enfatiza aquí es la relación matrimonial y la seguridad emocional que la pareja proporciona. Esta seguridad contrarresta con el estrés del día a día que podrían desestabilizar la personalidad.

Según Parsons, la familia proporciona un contexto en el que los cónyuges pueden entre otras cosas estabilizar su personalidad.

Al igual que Murdock, Parsons también recibió sus críticas en la siguiente dirección:

Esta imagen está basada en la clase media americana. Parsons no explora las diferencias posibles entre la clase media y la baja, ni estructuras familiares diferentes.

Parsons no explora alternativas funcionales a la familia.

Dentro de esta corriente analizamos la obra *The War Over the Family* (1983) escrita por los autores Brigitte Y Peter Berger son los que se centran en la defensa de la familia burguesa.

En su punto de vista apoyan aquellos aspectos que benefician a la vida familiar. Aceptan que la familia no es perfecta, pero que no existe una alternativa viable que no sea la familia burguesa para proporcionar las necesidades del individuo y de la sociedad en el mundo moderno.

En cuanto a los orígenes de la familia burguesa, según los Berger el origen de la familia burguesa está en la clase media europea del siglo XIX, y particularmente en Alemania y Gran Bretaña victoriana. Sus características principales eran el bienestar de los niños, valores morales estrictos, el éxito económico y la religión.

La familia y el individualismo: Los Berger defienden que la familia burguesa combina la fuerte disciplina con el individualismo. Los niños conocen la importancia de los valores morales en la familia burguesa, al mismo tiempo que desarrollan autonomía. La familia burguesa enseña a los niños a respetar la individualidad de otros.

Problemas con la crianza de los hijos por colectivos: Peter y Brigitte defienden que criar a un hijo en un colectivo es menos favorable que hacerlo en una familia burguesa. Aseguran que la primera opción crea personalidades conformistas y dependientes. Mientras que la familia burguesa crea gente capaz de ponerse en contra de la

comunidad si hiciera falta. Gente que puede actuar y pensar independientemente de que respeten los valores básicos de la sociedad.

Las críticas que han recibido han sido duras en esta dirección:

Ellos recalcan los aspectos positivos de la familia pero no mencionan las restricciones que han sufrido las mujeres en esa sociedad.

1.1.2. Visión crítica de la familia

Destacamos a:

Edmund Leach (1910-1989) *A Runaway world* (1968. London BBC) : Visión pesimista de la familia en la sociedad industrial. La conclusión de Leach es prácticamente opuesta a la funcionalista. Expone que “lejos de ser la base de una buena sociedad, la familia es la causa de todos nuestros disgustos.”

R.D. Laing (1927-1989) *The Politics of the Family and other Essays*. (1972. London Tavistock Publications): Laing era psicoanalista y presenta en este estudio una alternativa a la imagen funcionalista de la “familia feliz”. Está interesado en la interacción dentro de la familia. Su estudio está basado en familias en las que haya un persona diagnosticada con esquizofrenia.

Laing mantiene que las diferencias entre familias “normales” y “anormales” son pequeñas. También defiende que se pueden aprender muchas cosas de esas familias etiquetadas como “anormales”.

Explotación en la familia: Laing se concentra en los aspectos explotadores de las relaciones familiares. Con algunos ejemplos nos ilustra que la familia puede llegar a ser una institución destructiva.

Laing se refiere al grupo familiar como un nexo.

Interiorización recíproca: Laing considera que el proceso de interiorización como dañino psicológicamente, ya que restringe el desarrollo de uno mismo.

El “gueto” familiar: De acuerdo con Laing, la familia crea barreras que separan la familia y el mundo exterior. Esto, lleva a que los niños vean el mundo en términos de “nosotros y ellos”. Los niños aprenden a obedecer a sus padres. Este patrón de obediencia hace que los niños, cuando crecen no se cuestionen nada.

Críticas a Leach y Laing:

Ninguna de las dos ha sido un estudio detallado de la familia en una sociedad contemporánea industrial y de hecho el estudio de Laing está limitado a familias en las que un miembro ha sido diagnosticado con esquizofrenia.

Además tanto un autor como otro hablan de “la familia” con pocas referencias en su posición en la estructura social.

Otra de las críticas que se les ha hecho subraya que Leach examina la familia sobre el tiempo pero el trabajo de Laing carece una perspectiva histórica.

Leach y Laing nos han proporcionado una visión en contrapeso con la visión funcionalista que ha dominado el pensamiento sociológico sobre la familia durante varios años.

1.1.3 Perspectivas Marxista de la familia

Para tratar esta perspectiva es fundamental mencionar a Friedrich Engels (1820-1895):

La perspectiva marxista fue una visión crítica desde la que se analizó el origen materialista de la familia, y fue Engels en su trabajo *El Origen de la Familia, la Propiedad privada y el Estado* (1884). Este filósofo combinó un enfoque evolutivo con teorías marxistas.

Según este autor, *la evolución de la familia* habría sido la siguiente:

A lo largo de la historia, se han ido restringiendo mas las relaciones sexuales y la producción de hijos/as.

La familia monógama nuclear se desarrolló con la emersión de la propiedad privada. El gobierno estableció leyes en las que se protegía la propiedad privada y se tenían que cumplir las reglas de un matrimonio monógamo. Los hombres eran los que poseían los bienes, así que para que los pudieran heredar sus hijos, controlaban muy estrictamente y no había dudas sobre la paternidad.

También Eli Zaretsky con su obra *Familia y vida personal en la sociedad capitalista* (1976) merece su espacio en este trabajo.

Zaretsky respalda la idea de que la familia en la sociedad capitalista moderna crea la ilusión de que la vida privada familiar está distanciada de la economía.

En una sociedad alienante la familia, Zaretsky asegura que la familia fue puesta en un pedestal ya que proporcionaba satisfacciones que eran imposible de conseguir fuera de casa.

La familia aísla artificialmente la vida personal de otros aspectos de la vida. Puede que amortigüe los efectos del capitalismo pero perpetúa el sistema y no se puede compensa por la alienación general producida por una sociedad así.

Es más, Zaretsky ve la familia como el mayor sostén de la economía capitalista. Para Zaretsky, solamente el socialismo acabaría con esta separación artificial de la vida privada familiar y de la vida pública, y produciría la posibilidad de satisfacción personal.

1.1.4 Perspectiva feminista de la familia

El feminismo ha sido una de las perspectivas que más ha influenciado el estudio de las familias. Ha criticado altamente a las familias, y con ello ha desarrollado nuevas perspectivas y subrayado nuevas cuestiones.

Por ejemplo, han introducido el estudio en las áreas de la vida familiar, tales como las tareas del hogar y la violencia doméstica en la sociología. Sobre todo, las teorías feministas han alentado a los sociólogos a ver a la familia como una institución que participa de relaciones de poder.

Perspectivas marxistas/feministas de la familia:

La perspectiva marxista feminista hace uso de conceptos marxistas pero ve la explotación de la mujer como una característica clave en la vida familiar.

La producción de la fuerza laboral

El hecho de que el marido deba trabajar y mantener dicho trabajo para un futuro actúa como una fuerte disciplina en su comportamiento en el trabajo. En el papel de ama de casa, la mujer atiende a las necesidades de su marido para que pueda seguir siendo el que lleva el dinero a casa.

Fran Ansley ve este apoyo emocional como una válvula de seguridad para la frustración producida por trabajar en un sistema capitalista.

Condición ideológica

La reproducción social de la fuerza laboral conlleva a reproducir actitudes esenciales para un trabajo eficiente en una sociedad capitalista.

Diane Feeley sostiene que la estructura de las relaciones familiares hace que los jóvenes acepten su lugar en una sociedad estratificada en clases. También argumenta que con esta ideología autoritaria lo que se enseña es pasividad y no una sublevación.

Han sido diversas las críticas que ha recibido esta perspectiva:

Trabajos marxistas/feministas más recientes han tenido más en cuenta variables de la vida familiar. Michèle Barret y Mary McIntosh creen en la idea de que el concepto de "la familia" crea confusión, ya que hay una gran variedad de familias. No existe una familia típica y por esta razón es imposible pretender que la familia siempre actúa de la misma manera en la sociedad.

La familia "antisocial"

Barret y McIntosh en su obra *The Anti-social Familia* (1991). defienden que la idea de familia es "antisocial" porque esto destruye lo que queda fuera de la familia. El ideal de la familia hace que todo lo demás parezca insulso e insatisfactorio.

Ellas puntualizan que la imagen de la familia que contiene amor y afecto ignora la cantidad de crímenes violentos y sexuales que ocurren dentro del contexto familiar. Ellas no niegan que dentro de las familias haya relaciones de afecto pero piensan que las familias no son el único lugar en el que relaciones como esas pueden desarrollarse.

1.2. Helburuak / Objetivos

- Recopilar y analizar información (estudios, artículos, libros...) publicada hasta el momento acerca del tema para tener un punto de partida.
- Conocer las perspectivas que tienen diferentes autores sobre el concepto de familia y sus características para poder reflexionar acerca de ellos.
- Conocer y explicar la evolución que ha tenido la familia (y el concepto) y describir las causas sociales que han influido.
- Clasificar los tipos de familias y describir las características principales de estas.
- Conocer el tratamiento que hace la escuela al trabajar el tema de la diversidad familiar.
- Conocer y explicar el proceso (las etapas) de socialización de las personas. Y explicar el papel que juegan la familia y la escuela en este proceso de socialización.
- Comprender la importancia de un trabajo en común entre familia y escuela.
- Valorar y explicar opiniones sobre esta relación (escuela-familia) tiene en el rendimiento del alumnado: en los resultados académicos y en su socialización.
- Analizar y reflexionar sobre una nueva dinámica en las escuelas: los grupos interactivos
- Hacer un análisis cuantitativo y cualitativo sobre la diversidad familiar en tres cursos de los tres ciclos de primaria.
- Recoger la visión que tienen las familias de estos cursos sobre la diversidad familiar y el trabajo de este (el tratamiento que se le da) tanto en la escuela como en casa.
- Reflexionar acerca de la influencia que puede tener el llevar a cabo este estudio en aspectos sociales y pedagógicos; entendiendo así la importancia del tema tanto a nivel social como a nivel educativo.

- Sugerir medidas tutoriales que se pudieran tomar en relación con la diversidad familiar, en lo que al trabajo de diversidad familiar respecta, para mejorar la socialización del alumnado y orientar su adecuada evolución.

2. MARKO TEORIKOA: OINARRIAK ETA IRAKASLE LANBIDEAREKIN HARREMANA

Familia aniztasunaren gaia garatzeko garrantzitsua da alde batetik oinarri soziologiko zein pedagogikoak aztertzea, baita honek irakasle lanbidearekin duen harremana ere.

2.1. Marko teorikoa: oinarriak

2.1.1. Soziologia: Sozializazioa eta familia

Sozializazioa esaten zaio gizabanakoek komunitate bateko ohiko bizimoduak ikasteko eta barneratzeko egiten duten prozesuari. Proesu honen bidez, gizartea denboran zehar birsortzen da eta gizabanakoak historia konkretuan sartzen dira, gure espeziearen ezaugarria baita hori. Sozializazioaren bidez, biologikoki sortutako gizabanakoa gizarte eta kultura gizaki bihurtzen da, hau da, gizarteratu egiten da. Ez badago hasieratik sozializaziorik talde baten barruan, ezin da gizaki-bizitarik izan. Taldean, hizkuntza bat ikasten da eta hizkuntza horren bidez, pentsatzen; gizartean mamitzen dira emozio, sentimendu eta ohitura bikainenak baita beldugarrienak ere. Sozializazioaren bidez gizakiak ikasten du zer rol bete behar dituen instituzioetan (familia, hezkuntza, ekonomia, politika, aisia, erlijioa...) gizabanakoak esanahi komuneko jarrerak eta arauak barneratzen ditu eta horietako batzuk sozializatutako gizabanakoaren nortasunaren egituraren bertan ere finkatzen dira.

Lehen mailako sozializazioa: gizabanakoaren haurtzaroan ematen da, harremanak pertsonalak eta barneratzaileak dira eta hurbiltasun fisikoa dago kideen artean, taldeak txikiak eta iraunkorrak dira; ezinbesteko prozesua da, izan ere, haurtzaroan giza harremanik izan ezean, gizabanakoak atzerapen fisiko eta intelektualak izaten ditu, baita emozio asalduek sendaezinak ere. Lehen mailako sozializazio honetan funtzio nabarmena betetzen du familia. Prozesu honetan osagai normatibo, kognitibo eta afektiboak dira protagonistak. Familiak alor afektiboan paper pribilegiatua dauka: kriterioa, jarrera ta baloreak, zuzentasuna eta konstantzia, autokontrola, harduraren zentzua, ikasketekiko motibazioa, lana eta bakoitzaren esfortzua, oreka emozionala, garapen soziala, autonomiaren garapena.... landuz. Lehenengo urteetan familiak bitartekari papera dauka haurren eta bere inguruaren arteko harreman horretan, garapen sozial eta pertsonalean paper garrantzitsua izango duelarik. Lehen ulertzen zen eskolak irakasteko ardura zuela eta familiari hezitzaile papera zegokiola batik bat.

Orain, ordea, bide berri batean gaude, non eskolak bi behar horiek barne hartzea lortu nahi den; ideia hau indarra hartzen ari da gutxienez, nahiz eta, noski, asko geratzen den oraindik.

Egia da sozializazio prozesua ez dela haurtzaroan amaitzen inondik inora, bizitza osoan zehar irauten du. Esaterako, helduaroan, langile, bikotekide, ama, aita, demokrata, aiton, amona, erretiratu... izaten ikasten da. Sozioalizazio honi bigarren mailako sozializazioa deitzen zaiolarik. Azaldutako lehenengo sozializazioan ez bezala, honetan lotura emozionala ez da beharrezkoa, baizik eta helburu batek batzen duen harremana.

Behin hau azaldutan, familian zentratuko gara, zehazki familia talde gisa:

Gizarte taldeetan, kideen artean lotura, neurri batean edo bestean iraunkorrak daude bai eta talde horretako kide izatearen kontzientzia ere. Aspektu honetan pertsonen multzo estatiko hutsa eta gizarte kategoriak bereizten ditugu eta egiten den beste sailkapen bat taldeen artean komunitateak eta elkarteak dira. Komunitatean: kideek konpromiso pertsonal orokorra dute taldeko kide izateko garaian, ez da izaten rol bakar edo periferiko baterako soilik. Taldea helburutzat eta berezko baliotzat hartzen dituzte kideek eta ez bakarrik beste helburu batzuk lortzeko bitarteko edo tresnatzat. Lotura afektiboak ere badaude kideen artean, baita behartu gabeko harreman ugari ere. Elkarte bateko kide izateak, ordea, ez dio konpromiso orokorrik eskatzen gizabanakoari, baizik eta askotan kontratu bidez arautzen diren rol batekiko edo batzuekiko konpromisoa.

Bada, familia da ereduzko komunitatea, talde tipo garbi horretara gehien hurbiltzen dena. Hala ere, familia batzuetan harreman instrumentalak edo elkartze harremanak dira nagusi komunitate harremanen gainetik. Lehen hezkuntzako gela, edo eskola osoa, bigarren mailako taldea da baina sozializazio hobea lortzen da komunitate loturak sustatzen badira gelan eta ikasle irakasle eta familien artean; alegia, taldearekiko lotura sustatzen da eta lotura horren bidez instituzio sarean sartu eta beste hezkuntza helburu batzuk lortzen dira. Familia, lehen mailako harremanak eta komunitate harremanak dituen pertsona talde bat baino zerbait gehiago da, gizarte ordenaren oinarritzko egitura da, instituzio bat da. (Instituzioaren funtzioa gizarte bizitzako funtsezko behar baten edo batzuen inguruan sozialki zehaztutako posizioen rolen eta arauen multzoari behar horiek betetzea da). Zehazki, familia instituzio zabalduenak oinarritzko funtzio hauek ditu: sexu harreman egonkorran izan ditzakete bikoteak, eta erabateko gizarte onarpena izango dute, haren barruan gizabanakoek etengabeko babes afektiboa jasotzen dute, haurrak legearen arabera izaten edo adpotatzen dira, gizartearen onarpenarekin, sozializatu egiten dira, abiapuntuko gizarte posizio batean jartzen dira familiako kideen mantenu beharrak eta zainketa materialak asebetetzen dira.

Familia motak:

Ez dago eredu mota bakarria familien artean, aniztasuna da hoberen definitzen duen hitza, familia eredu ezberdinak daude baita oso egoera ezberdinak ere:

Seme-alaben hezkuntzan partehartze txikiena ere daukan pertsona oro hauen errealitatea ulertzen laguntzeko interesgarria eta zenbait kasutan beharrezkoa da, dauden familia eredu guztiak ezagutu eta behintzat ezaugarri batzuk jakitea. Aniztasun hau ez soilik onartua izateko baizik eta tratatu eta aniztasuna ikasteko tresna gisa izateko modua aurkitzeko: kasu honetan 13 eredu ezberdinduko ditugu nahiz eta badakigun familia instituzio dinamikoa izanda aldaketak jasaten dituela eta gerta daiteke bizitzaren momentu batean egoera familiarra eredu batzuen barruan kokatzea eta gero hau aldatuz, beste eredu batean kokatzea, familia eredu sailkapena Lucia Aguadok (2010) proposatutako sailkapena da bere *Familia ereduak gaurko eskolan* lanean.

1. Familia hedatu edo konplexuak: etxerik gabeko zenbait bikotek gurasoekin konpartitzen dute etxea, edo bereiztu ondoren gurasoen etxera bueltatzen denean adibidez. Gaur egun mota honetako familia asko ditugu zeinak seme alabak gurasoak eta aiton edo amonarekin bizi diren. Hauetan aiton amonek duten papera izugarri aldatu da denboran zehar eta gero eta indar gehiago daukate aiton amonen figura.
2. Familia nuklear funtzionala: Gurasoek eta seme-alabek (biologiko edo adoptatuak) osatzen dutena. Orain arte familia tradizionala bezala ezagutu duguna, baina zenbait aspektutan eraldaketa nagusia jasan du: bai kopuruan eta are garrantzitsuagoa ezaugarrietan ere. Interesgarria da rolen aldaketa zeozer aztertzea izan ere lehen aitak etxetik kanpo lan egiten zuen dirua lortzeko eta ama zen seme-alaben eta etxeko beharrez harduratzen zena. Orain, ordea, emakumeak etxetik kanpo lan egiteak harreman sare hauetan aldaketa suposatu du. Jadanik ezkontza ez da familia mota honetan ezinbestekoa eta erraztasunez bereizi eta familia berriak eratzen dituzte. Hainbat modutan era daiteke familia nuklearra, loturaren izaeraren arabera: ezkontza erlijioso baten bidez, edo ezkontza juridikoaren bidez edo izatezko bikote egonkor baten bidez.
3. Gurasobakarreko familiak: guraso batek eta seme-alabek osatzen duten familiak. Betidanik existitu diren arren, izugarri hazitu da hauen kopurua. Aldaketa egon da baita gizartean familia hauei eman zaien tratuan edo ulertzeko moduan. Izan ere, gutxi errespetatuak izaten ziren normalean adibidez "familia hautsi edo deseginak" deituz eta orain familia aniztasunaren eredu bat besterik ez da. Nola irits gaitzke egoera honetara? Alarguntasunaren ondorioz, bereizketak emategatik, seme-alabak ezkontzatik kanpo

izanik...Hausnarketa bat planteatu daiteke aspektu honetan izan ere lehengo eta oraingo familia nuklearrak praktikan ez al ziren gurasobakarreko familiak? Ez al ziren eta orain kasu batzuetan emakumeak seme alaben zainketaz, hezkuntzaz eta etxeko lanez harduratzen direnak?

4. Izatezko bikoteak: Hauen ezaugarri nagusia da ezkondu ez den bikote batek harreman iraunkorra eratzen dutela. Eta jendartean dagoen krisi egoeran oso ulergarria da bikote kopuru honen hazkuntza baita balorazio sozial eta juridikoan aurraperak ere.
5. Seme-alabarik gabeko guneak: hauen arrazoa bi bidetatik etor daiteke: batetik seme-alabarik ez izatea erabakitzeagatik hau da, erabaki propioa edo etxetik alde egitean oraindik gazteak direlako. Egia da momentuan gero eta adin helduagoarekin erabakitzen dela etxetik alde egitea.

Bigarren arrazoa oso testuinguratu dago gaurko gizartean. Nahiz eta orandik jendarteak guregan espero duena (modu inplizitu zein explizitu batean heltzen zaigun mezuen bitartez) familia bat osatzea, eta kasu honetan familia eratzea seme alabak izatearekin lotuta dagoen, egia da ez dela lehen bezala eta errealitatea ez dela hori, familia eta harremanak izaera ezberdina garatzen ari dutenez ulergarria da familia eredu honen hazkuntza kopuru aldetik.

6. Pertsona bakarreko guneak: atal hau aukeratutako bakardadearekin harremanatu daiteke. Gai honen inguruan Carmen Alborch-ek (1999) dio bakarrik bizi izateko aukera gaur egun posiblea dela independentzia ekonomikoagatik, sexu harremanetan izandako aldaketengatik, eta pertsonen arteko harremanetako malgutasunari esker. Honetaz gain dibortziatuak, bereiztuak, ezkongabeak eta alargunak sar daitezke multzo familia eredu honen barruan. Esparru honetan eta adin gehiagoko pertsonetan zentratuz izugarritzko garrantzi hartzen dute pentsioak, laguntza mediku eta sozialek.
7. Familia berreraikiak: familia mota honen partaideak ama aita anaoirdeak, arrebak edota anai-arrebak izan daitezke. Familia mota honetan sailkatzen direnak gero eta ugariagoak dira baina interesgarria da jakitea gizonek emakumeek baino joera handiagoa dutela osatzeko. Nolabait bereiztu eta gero emakume gehiengoan erabakia gurasobakarreko familia osatzea da ama bere seme-alabekin. Familia eredu honetan partaideen arteko harremanetan konplexutasun puntu bat nabaritzen da; guztien ezaugarri eta bizitako egoerak familiaren dinamikan integratzean. Honek eztabaidak sortzen ditu familian ohiturak, mugak, aukerak eta erabakiak hartzerako orduan guztion onerako. Baina merezi du esateak lotura genetikoa baino garrantzitsuagoak direla beste faktore batzuk, besteak beste: adinak aldaketa gertatzen denean,

gurasoen arteko harremana, bakoitzaren bizitza, erabakiak hartzeko modua, arazoei aurre egiteko era...

8. Etorrinen familia aniztasuna: Azken urteetako migrazio mugimenduek eragina izan dute familien konfigurazioan. Askotan gurasoetako bat edo biak bere herrialdea uzten dute bizi kalitate eta baldintza hobeen bila, seme-alabak familia zabalaren hardurapean utziz. Errealitate berriak familia berriak sortzen dira eta familia zabalak, aiton amonak berebiziko garrantzia hartzen dute. Askotan familia hauetan nolabaiteko estabilitatea lortu arte gora behera handiak egoten dira bai espazioan baita harremanetan ere.
9. Adopzio familiak: Mota honetan zehaztapen batzuk gehiago emango dira, izan ere, eskoletan gero eta familia gehiago izaten dira. Familia eredu honetan azpimarratzekoa da lotura genetikorik ez dagoen arren, haurrak ekartzeko nahia handia izaten dela, denbora luze pasa eta gero, izan ere adopzio tramiteak oso luzeak dira. Zertxobait azaltzearen prozesuaren pausu gakoak esango dira: erabakia hartu, adoptatzailearen edo bikotearen egoera aztertzen da, egokitasun egiaztagiria ematen da eta kontu burokratikoak amaitzean, gursoak umearen bila joaten dira. Orduan hasten da prozesu honetan beste etapa bat: ezagutu eta onartzeko garaia. Adopzio tokiaren arabera etapa honen hasiera ez da berdina egiten baita haurraren adinaren arabera baina zerbait progresiboa da kasu gehienetan, ezin zara lehenengo egunetik denbora osoa haurrarekin egon.

Askotan plantetazen den gai bat familia barruan baita askotan eskolarekin batera izaten da: “zer esango diogu eta noiz esango diogu bere aurreko bizitza?” Gai hau planteatzean, haurraren izaera, baita etapa bakoitzaren ezaugarriak, guraso eta haurrarekin dagoen harremana... oso kontutan hartzen dira. Interesgarria da egon daitezkeen zailtasunen arrazoi batzuk eta sor daitezkeen arazo psikologiko batzuk aipatzea gutxienez, prebentzioan edo soluzioan lagungarri izan baitaitezke. Presente izan behar diren zenbait aspektu honakoak dira: gurasoen itxaropen desegokiak, arazoaren aurrean aurre egiteko modua, komunikazio modua, maitasuna azaltzeko mugak, laguntza sozial eta profesional eza, umearen adina adopzioaren etapa bakoitzan, umea adoptatua izan baino lehen bere pertsona dakarren esperientzia guztiak, insituzionalizazioaren iraupena...

10. Harrera-familiak. Familia mota honi buruz hitz egiteko babes hitza erabili behar da, izan ere umeak bere gunean babesten dituzte, behin-behinekoz edo era iraunkorrean. Gizarte Zerbitzuek guraso biologikoek haien arazoak konpontzeko lanean aritzen diren bitartean. Babesa eta oreka emateko bide bat da umea abandonatuei, tratu txarrak izan dituzten umei edo une putualetan laguntza behar duten familiei. Familia biologikoetan izan ohi diren arazoetako batzuk

hauek dira: hezkuntza maila oso baxua, langabezia, arazo psikologikoak, drogazaletasunak, tratu txarrak... Honen beste aldean harrera familiak mota ezberdinetakoak diren arren haurrak zaintzeko hardura eta hezitzeko gogoia esakintzen dute. Eta protagonistentzat, haurrentzat hasieran arazoak izan ditzaketen arren denborarekin onurak ekartzen dizkie bere garapenean baita eskolako emaitzetan ere.

11. Familia homoparentalak, sexu bereko pertsonen osatua: Pertsonen joera sexuala errealtate gisa gero eta agerikoagoa bihurtzeak eragin zuzena dauka familia eredu honetan. Oraindik gaiak lanketa eta pausu ugari eman behar ditu baina ikuspuntu positibo batetik jadanik pausuak eman dira bide honeta bai egunez egun bizitzen ditugun gauzetan baita legedian ere. Familia hauetan haurrak izateko moduak bestelakoak dira: kasu batzuetan adopzioa jotzen dute, beste batzuetan intseminazioa emaile batek lagunduta, bestetan autointseminazioa lagun baten esperma erabiliz... Familia hauek nuklearrak, guruasobakarrekoak, berreraikiak edota zabalak izan daitezke. Beraz, beste behin azpimarratu beharra dago aniztasuna. Familia eredu guztien inguruan daude aurreiritziak baina honekiko tolerantzia eza oraindik puri purian dago, eta azterketa sakonik egin gabe egunez egun ikus daitezke zenbait esparrutan dituzten zailtasunak. Dirudenez familia eredu honi besteei baino gehiago exigitzen zaie eta ikerketak egin dira azkenean konprobatzeko umearen hezkuntzarekin konprometituak daudela, komunikazio eta maitasun transmisioa onak ohi direla aniztasunarekiko errespetua eta tolerantzia oinarritzat dituztela... besteak beste.
12. Ugalketa lagunduaren bidez jaiotako umeen familiak: intseminazioa, in vitro ernalketa: Normalean gurasoetako batek ez du seme-alabarekin lotura genetikorik eta beste pertsona ezezaguna izaten da. Egoera hau ezkutuan gordetzeak Golombok-el (2006) ikertu duaren arabera komunikazio arazoak eta tentsioak ekar ditzake. Familia eredu honetan oraindik asko geratzen da ikertzeko: Ze puntutaraino duen garrantzia lotura biologikoak adibidez.
13. Subrogazioaren bidez sortutako familiak: Emakume batek beste pertsona batentzako seme-alabaren bat izaten duenean. Kasu hauetan subrogazio partzialaz, (eskaera egiten duen aitaren hazia eta ordeko amaren obulua erabiltzen da), osokoaz (bai obulua baita hazia ere eskaera egin duten gurasoenak dira) edo emailearen bidezkoa (emailearen bati sor zaio obulu edota hazia) ezberdindu daiteke. Aspektu honetan interesgarria litzateke lotura genetikoa eta umearekin bere sorreraren inguruko komunikazioa izatea, ordeko ama ezagutzea... modukoak aztertzea.

2.1.2. Pedagogia: familiak eta eskola

Lan honetan bi ideia hartuko dira oinarritzat: batetik, familia hezkutzan eremu ezinbestekoa denez (garrantzitsuenetariko bat zehazki), eskolaren eta familiaren elkarlana, harremana, konplizitatea ezinbestekoak dira ikasleen heziketarako. Lan honetan garatzen ez den arren, ezinbestekoa da hirugarren eragile garrantzitsuenak toki bat izan dezan, hots, komunikabideek gaur egun betetzen duten paper garrantzitsua haur hauen eskuetan. Errealitate bat da ikasleen hezkuntzaren eragile garrantzitsuak direla, beraz, errealitate hori abiapuntutzat hartuta ezinbestekoa da hauen harremanaren lanketa. Zailtasunetako bat eta baita onerako erabiltzen jakin behar den beste aspektu bat bi instituzio hauen etengabeko aldaketak dira, instituzio biziak baitira, eta etengabe berritzen ari dira.

Ezaugarri hauek direla eta eskolari askotan zaila egiten zaio familien erronka berriei aurre egitea, aniztasunaren tratamendua ez baita erraza, eta gai hau eskolako haurrek duten aniztasun mota bat da, familia aniztasuna zehazki. Aniztasun hau errealitate bat den arren gure ustez denbora askotan zehar ez da etzaiola tratamendu egoki bat eman baizik eta ezkutatzeko saiakera hor egon dela; horrela eskolan familiaren gaia lantzea familia = gune nuklearra lotura erabili izan da, edota beste zenbait eredu agertu direnean arazodunak edo beste familia motarekin berdintasun ezaren ideian tratatzen dira.

Hau guztia dela eta, proiektu honen bigarren zatian interesgarria iruditu zait gaur egungo hurbileko kasu konkretu batean zentratuz, aztertzea Frantzisko Deuna eskolako hiru gela konkretuetan dagoen familia aniztasuna eta familia-eskola harreman horrek izan dezakeen garrantzia. Guztiz beharrezkoak ikusten ditut ikerketa hauek egitea datuak eguneratuak behar dutelako egon, esan dugun bezala bai eskola baita familia ere instituzio biziak baitira, eta hau da datu eguneratu eta errealekin lan egiteko modu egokietako bat.

Eskolaratze inklusiboa: Besteekin harremanak eta emaitza akademikoak

Familia gorabeherak, seme-alaberen alderako arretak eta tratuak eta bikoteen arteko harreman onak edo gatazkatsuak ondorioak izaten dituzte lehen mailako sozializazioan. Esan daiteke hau dela garrantzitsuena familian lehen mailako sozializazio ona izateko: haurrak lotura egonkorak izatea helduren batekin, lotura afektibo onak eta denbora eta arreta nahikoak eta arrazoizkoak eskeintzea. Honek eragina du seme-alaben eskola errendimenduan (emaitza akademikoetan baita haurraren sozializazioan ere). Hau guztia, hurrengo lerroetan aztertuko da, Jose Taberner Guaspek (2009) "Soziologia eta hezkuntza. Hezkuntza-sistema gizarte modernoetan: funtzioak, aldaketak eta gaztakak" liburuan oinarrituta.

Soziologia eta pedagogia bat datoz hezkuntza bi instituzioen (familiaren eta eskolaren) oinarritzko funtzioa dela esatean, baina beste batzuen ere badela adierazten dute: bat datoz, halaber esaten dutenean familiaren hezkuntza eta sozializazio jardunak nabarmen baldintzatzen dutela eskola errendimendua.

Eskolan arrakasta izateko, maila akademikoan gora egin ahala beharrezkoak dira ahalegin, diziplina eta barne motibazio handiagoak. Horrek zailtasun handiak dakazkie sozializazio eskasia dutenei, alderdi kultural akademikoen arauak eta balioak behar bezala barneratu ez dituztenei eta familia anomikoen kideei. "Familia anomikoak" Jose Taberner (2009) *kide bakoitzak bere bizitza egiten du eta ahulak edo irregularrak dira haien arteko komunikazioa eta lotura afektiboa*.

Egoera honetan dauden pertsonak ez dute garatzen ahaleginerako eta lanerako gaitasunik edo ez dute bereganatzen ikasteko ohitura eta teknikarik. Nortasun ezegonkorrentzat ere ez da erraza izaten, ezegonkortasun hori ez badute konpentsatzen, trebetasunarekin edo kultura zabalarekin. Hortik ondorioztatzen da familia harremana dela arrakastaren edo porrotaren gakoetako bat, horren mende baitaude nortasunean barneratutako elementu psikologiko asko, lorpen akademikoak izateko beharrezkoak direnak. Oker daude, bada, dena eskolaren esku uzten duten familiak, seme-alaben hezkuntzaren eta errendimenduaren erantzunkizu osoa eskolaren gain uzten dutenak alegia.

Badira *familiako beste faktore batzuk* ere, harreman onaz gainera eskolako arrakastan edo porrotan ere eragina dutenak: esaterako familiaren gizarte klasea, talde profesionala edo kultura. Faktore horiek baldintzatzen dituzte gizabanako batek hezkuntzarako izango dituen baliabide ekonomiko edo kultural baliabideak ez ezik, hezkuntza sistemako orientazio ona eta jomuga maila ere.

Aita-autoritarismoa:

Familia gatazkak eta horiek eskola errendimenduan duten eragina: Ohiko gertaera da soziologikoki gatazka ugari izatea familia bakoitzean, bai gurasoen artean, belaunaldien edo anai-arreben arteko gatazkak izatea ere. Gatazkak ez izatea gainera komunitate harreman ezaren ondorio izan daiteke edo familia bizitza sakabanatuaren ondorio, beraz, horrek ez du adierazten familiak ongi funtzionatzen duenik. Baina gatazkak izatea ez da familia gatazkatsua definitzen duena. Gatazkatsutzat jo dezakegu familia bat baldin eta adostasunen gaineratik ebatzi gabeko gatazkak nagusitzen badira kopuru eta garrantziari dagokionez. Gatazka batek konpondu gabe irauten du, liskarrak irtenbiderako aukerarik gabe aurrera jarraitzen duenean edo behar ez bezala konpontzen denean. Harreman harmonikoa da, ordea familiari adostasunezko hitzarmena nagusitzen bada familia bitzitan edo gogo onezko onarpen orokorra badago gatazkak konpontzeko garaian. Familia bereziki gatazkatsuak, nortasun

segurtasunik gabeko edo eskola bizitzarako arazotsuena haztegiak dira eta horrek eragin negatiboa du gizabanakoaren errendimenduan.

Gerta daiteke ageriko ararzorik ez izatea familia batean, kide guztiak nagusikeriazko harreman baten mende daudelako. Eskuarki aitaren erabateko boterearen mende. Familia giro horrek nortasun autoritario eta intoleranteak sortzen ditu hezkuntza ireki eta kritikorako batere egokiak ez diranak. Mutur batean daude familia araudunak (arauak guztien artean jarriak edo patriarkak inposatuak) eta beste muturran beste mota bateko familiak ditugu, sozializazio funtzioa gaizki betetzen duena seme alaben eskola errendimenduari dagokionez, familia anomikoak dira: kide bakoitzak bere bizitza egiten du eta ahulak edo irregularrak dira haien arteko komunikazio eta lotura afektiboak. Familiatik familiara asko aldatzen da haurraren eskola erantzunkizunari buruzko kontrol eta eskakizun gradua eta hori gatazka iturri da. Gehiegizko presioak larritasun eta frustrazioa eragiten dizkio ikasleari, batez ere eman dezakeena baino gehiago eskatzen bazaio (gehiegikeria hori menderatze harreman batetik sorten da; familia autoritarioa) . Beste muturrean daude gatazka pizten denean seme-alabekin laxoak izaten diren familiak, kontrolaren inhibizio horren bidez irabazi afektibo eroso lortu nahi dutenak. Kasu hoietan ikasleek ez dute lanerako edo arauak izateko ohiturarik garatzen; modu negatiboan erantzuten diete irakasleen eskakizunei eta irakasleen aurka jartzen dituzte familiak.

Esan dezakegu, egungo industria gizarte aurreratuetan ikusten denez, familiek aurreko belaunaldiek baino gutxiago sozializatzen dituztela seme-alabak arauetan eta erantzunkizunetan. Lehen mailako araubide sozializazioaren eskasiak eragina du eskola hezkuntzaren martxan; alegia haurtzaroko eraikuntzan izandako defizitak eragina du hezkuntzan: egungo ikasleak aurrekoak baino askoz uzkurragoak dira diziplinaren, eskola-lanaren eta erantzunkizuaren aurrean, eta irakasleek eginkizun akademikoetan baino ahalegin handiagoa egiten dute motibazioan eta sozializazioan.

Aldaketa nabariak izan dira eskola-familia harreman gatazkatsu honetan arazoa planteatzeko eta bizitzeko moduan, laurogeigarren hamarkadarekin konparatzen badugu; gestio demokratiko baten reibindikaziotik kalitatea kezka izatera pasa gara; familia eskolaren kogestore gisa ulertzetik, familia kliente gisa ikustera.

Hamarkada bat baino gehiago pasa eta gero familien partaidetza bultzatuz hezkuntza sisteman, neoliberalismo goratzearekin eta kalitate eskaerarekin, baita hiritarren subjektibitatean egon diren aldaketa propioak, familiak (gehien bat klase ertainak) hezkuntza zerbitzuen kliente kontsidera daitezke familiak , zeinei funtzio gehiago edo orain esaten dugun bezala kalitatea exigitzen dieten. Haien haurren eskolarekin batera hiritar aktiboak izan beharrean proiektu komuna eratuz, zerbitzuak exigitzera mugatzen dira, haien beharrak hobe hasetzen dituzten zentroak aukeratuz eta behar izatekotan irakaslegoari aurre egiten.

Irakasletza tradizionalak akaso hurruntzen zituen irakasle eta familiak, nolabait irakasleak familiak baina puntu gorago eta erosoago batean kokatzen zituen, familien gainetik, baina modelo neoliberalak nolabait aurkan eta lehian jartzen ditu bi eragile hauek . Ez bata ez besteak ez dute kolaborazio harremana eraikitzen bien artean. Irakasleen gehiengoak ikasketak egin ditu eredu tradizionalan horrela hezitu dira eta honek saiesten du beharrezkoa den kolaborazioa. Oinarritzat hartzen bada inor ez dadin haien lanean sartu eta inor ez dezala kuestionatu, familiaren edozein partehartzea eraso moduan ulertu dezakete.

2.2. Irakasle lanbidearekin duen harremana

Eskola-familiaren arteko harremanetan dauden zailtasunak irakasleen kezka garrantzitsuenetarikoa bat da. Nolabait legean oinarritzen bagara inoiz baino barrurago daude familiak eskolan baina irakasleak entzuten baditugu izugarri hurrun sentitzen dituzte. Irakasleen diskurtsoetan bi arrazoi ondoriozta daitezke hau justifikatzeko: batetik familia-eskola harremana ulertzeko eta definitzeko moduan eta bestetik bi instituzioek bidaltzen dituzten balore eta mezuak. Ideia hauek *La escuela sola: transmitir en valores en una escuela en cambio* (Usategi & del Valle, 2007)-n garatzen dira.

Familiak ez dute eskatzen, exigitu eta delegatu egiten dute: Irakasle goaren ikuspuntutik familien jarrera desorientatua eta galdua haien seme-alaben hezkuntzan gakoa da. Aldaketa esanguratsua nabaritu da gurasoek dituzten espektatibetan eta baita eskolaren lana ulertzeko orduan ere. Askotan jarrera honi “klientizatzeko jarrera” bezala kalifikatu daiteke non familiak exigitzen duen, konfidantzazko eta kolaboraziozko harreman bat eraiki ordez. Ondorioz familiek badute joera pentsatzeko eskolan produktu bezala, eskola pribatuetan hau nagariagoa da (ordaintzen dut beraz, badut exigitzeko eskubide osoa). Honek eskolari uzten dio bai hezkuntzaren hardura bai zainketa, bai elikadura, higiene, osasuna, oreka emozionala. Exigentzia hauek direla eta eskolek hartzen duten jokabidea da enpresa munduetan erabiltzen diren salmenta estrategien erabilpena jotzea eta horrela hezkuntza produktu bat besterik ez da bihurtzen. Gauzak horrela irakasleek definitzen duten testuingurua familiaren kolaborazio eskasarekin lotuta dago nahiz eta egia den proiektu edo dinamika berriak

hazi dituzten zentroetan kolaborazio honek gora egin duen (esaterako Frantzisko Deunako Talde Elkarreragileen dinamika). Irakaslegoaren kezka gehien bat mugatzen dira familiekin etengabeko pultso batean lan egiten topatzen direla. Non hauek autoritate ezarekin, presionatuak, kontrolatuk, epaituak.... sentitzen diren. Kolaborazioa da eskatzen dena.

Esan den bezala, honetaz gain, hurrek kontraesanez betetako mezuak jasotzen dituzte. Gizarte indibidualista eta konpetitiboan non emaitzak eta arrakasta pertsonala den gakoak familiak, eskolak haien seme-alabak arrakastaren bidean jar ditzan nahi du. Gizarteak exigitu eta saritzen du prestakuntza, konpetibitatea eta borroka pertsonala eta aldi berean komunikabideengandik jasotzen dituzten mezu indartsuenak beste ideia batean oinarritzen dira: arrakasta erraza, esfortzurik gabeko arrakasta, superfizialtasuna.... Hau da, lortzen dena da hurrak hezitzea erosotasunean eta esfortzu ezan, honen kontrako den gizarte gogor batean bizitzeko. Ondorioa da heldutasun falta duten izaerak exigituko zaienerako prestakuntza ezarekin.

Hau guztia jakinda eta ateratzen diren ondorioetatik proposatuko dira eskolak familia aniztasun (eredu eta egoerak) tratatzeko eta lantzeko hainbat bide eta gomendio, aurrerago.

Irakasle lanbidearekin duen harremana ikuspuntu desberdinetatik aztertu daiteke. Legediaren markoari dagokionez, Espainiako hezkuntza jarduna arautzen duen legedian, zehazki LOEren 1. artikuluan, *hezkuntzarako printzipioak* azaltzen dira. Haien artean hau aurki dezakegu:

“Hezkuntzak ikasleek dituzten gaitasunen, interesen, etorkizunerako aukeren eta premien aniztasunera, eta ikasleengan eta gizartearen gertatzen diren aldaketetara egokitzeko malgutasuna.”(LOE, 2006)

Hau ikusirik, argi dago, irakasleen eginkizunetako bat ikasleengan zein gizartearen gertatzen diren aldaketetara, kasu honetan familia aniztasuna izan duen eraginera, egokitzeko malgutasuna izatea printzipio bezala jarraitu beharrezko zerbait dela.

Hau honela, irakaslea eskola inklusiboaren parte den irakaslea dela kontuan hartu behar da. Eskola eredu honek eredu soziala defendatzen du eta hauek dira ezaugarri bereizgarrienetako batzuk:

- Pertsonen eskolan zein komunitatean aurkitzen dituzten ikaskuntza eta parte-hartzearentzako oztopoak gainditzeko dituen eskola.
- Haur talde baten ezaugarriei erantzuteko nola aldatuko den pentsatzen duen eskola.
- Gizarteratze printzipioan sinisten duen eskola.

Irakasle bezala funtzio funtsezkoenetakoa bat ikasleak hezitzea da, eta azken finean sozializatzea, gizarteko kide aktibo bihurtzea. Hau honela izanik, oso garrantzitsua da alde batetik haiek ongi ezagutzea eta bestetik haiek bizi diren gizarte ingurua ulertzea.

Tutorearen esku-hartze eremuak zehaztu baino lehen *tutorearen definizioa* zehaztuko dugu. Tutoretzak ikaslearen hezkuntza integrala helburu izanik, ikaslea bere garapen-eremu guztietan laguntzeko ikasleekin, irakasleekin eta gurasoekin egiten diren ekintzak dira. Tutoretza lanarekin zuzenean loturiko oinarritzko gaitasuna honako bat da (LOE, 2006):

Gaitasun soziala eta herritartasuna: gaitasun honi esker, bizi garen gizartearen realitatea ulertzen dugu, eta gai gara lankidetzan aritu, elkarrekin bizi, gizartanitz batean herritartasun demokratikoaren arabera jokatu eta gizartea hobetzeko konpromisoa hartzeko. Parte hartu, erabakiak hartu, egoera jakin batzuetan nola jokatu, hautatu eta hartutako aukeren eta erabakien erantzukizuna hartzea ahalbidetzen diguten ezagutzak eta trebetasun konplexuak biltzen ditu.

Honetaz gain, lehen hezkuntzako helburuen artean argi azaltzen dira:

1. Elkarbizitzaren balioak eta arauak ezagutu eta preziatzea, haien arabera jokatzeko ikasi, herritar gisa jarduteko prestatu eta giza eskubideak eta gizarte demokratiko batek berezko duen aniztasuna errespetatzea.

2. Kultura desberdinak eta pertsonen arteko desberdintasunak ezagutu, ulertu eta errespetatzea, eta halaber emakume eta gizonen arteko eskubide eta aukeren berdintasuna eta ezgaitasunen bat duten pertsonak ez diskriminatzea.

Familia aniztasuna ziklo guztietan lantzen den gai bat da eta nahiz eta gai bezala ez landu beti irakasle bezala klasean dituzun haurrek dituzten familiak oso kontutan hartu beharreko aspektua da, nolabait etengabeko zeharkako lanketa egiten da eta kurrikulumak dioenean gaia zehazki lantzen da.

Nire lanerako tutoreak eta era konkretuago batean honek bete beharreko tutoretza rolak funtsezko garrantzia du, funtzio honen bitartez ematen baita irakasle eta gurasoen arteko komunikazio eta elkarrekintza, hezkuntza komunitate moduan ikasleen garapen egoki bat eman dadin hildo batzuk definituz eta batzuk besteetaz hornituz.

Bestalde, tutorearen edo *tutoretza lanaren esku- hartze eremuak* honako hauek dira:

Ikasle bakoitzarekin dituen esku- hartzeak:

- Ikaslearen harrera egin eta integrazioa bultzatzea.
- Lan-ohiturak sustatzea.
- Ikaslearen garapena eta egokitzapena

Ikastaldearekin dituen esku- hartzeak:

- Taldearen antolamendua
- Taldearen funtzionamendua

Familiekin eta ingurune sozialarekin dituen esku- hartzeak:

- Familien parte-hartzea
- Ingurunearen inplikazioa

Irakasle taldearekin dituen esku- hartzeak:

- Koordinazioa
- Ebaluazioaren prozesua

Behin irakasle den aldetik dituen esku- hartze eremuak zein diren ikusita haietako bakoitzean zer eginkizun bete beharko dituen azalduko da, arreta berezia jarriz ikasleekiko eta familiekiko eginkizunari. Familiaekiko dituen esku- hartze eremuak bi dira, familien parte- hartzea eta ingurunearen inplikazioa. Landuko den gaian berebiziko garrantzia izango duten aspektuak dira hauek.

Tutoretzak eta orientabideak osoko hezkuntzari laguntzen diote pertsonaren gaitasun guztien garatze osoa eta orekatua helburu nagusia izanik. Osoko prestakuntza deritza pertsonaren gaitasunen garapen ahalik eta handiena xede duen prestakuntzari, dimentsio kognitiboaz gain pertsonaren gainerako dimentsioek parte hartzen dutena.

Ikasleekin:

    H Taldeko kohesioa bilatzea

    H Arazoei aurre egitea eta arazoak konpontzea.

    H Ikasleei eskolako beren bilakaeraz aholku eman eta orientatzea.

    H Ikasleen partaidetza jarrerak suspertzea, taldean eta eskolako bizitzan.

    H Ikasleek ikaskuntzan dituzten zailtasunei kasu egitea.

    H Ikasleen arazo eta kezka bideratzea.

Irakasleekin:

    H Gelan esku-hartzen duten irakasleekin koordinatzea

    H Koordinatzea irakaskuntzako nahiz helburu osagarriko jardueren programazioa.

    H Orientatzailearekin eta laguntzako irakasleekin batera koordinatzea, hezkuntza-laguntzaren premia berariazkoak dituzten ikasleentzako curriculum egokitzapenak egiteko.

Familiekin:

Í Familiekin etengabeko harremanetan egotea.

Í Ikasleen bilakaeraren eta gurasoek jakin behar duten guztiaren berri ematea.

Í Maixu-maistren eta ikasleen gurasoen arteko hezkuntza-lankidetzaren erraztea.

Ikastetxean:

Í Tutoretza eta hezkuntza orientabideko plana garatzen laguntzea.

Í Bere kargura dituzten ikasle guztien eskola-agiriak betetzea.

Í Urteko Programazio Orokorrean islatzea.

Ikusi ditugun eginkizun eremuen artean, ikasleekin eta familiekin dituen eginkizunetan zentratuko naiz.

Ikasleekin dituen eginkizunen artean ikasleek ikaskuntzan dituzten zailtasunei kasu egitea zein arazo eta kezka bideratzea dago. Gurasoekin dituen eginkizunen artean bestalde, tutorea familiekin etengabeko harremanetan egotea da. Honek informazioa elkarbanatu eta ikasleen bilakaera hobeto bideratzen lagunduko du, bai eta hauek modu osatuago batean ezagutzen ere (etxean dituzten bizipenak eta eskolan dituzten bizipenak bateratu). Irakasleen eta ikasleen gurasoen arteko hezkuntza- lankidetzaren eman behar da.

3. GARAPENA: IKUSPEGI HISTORIKOAK. ABIAPUNTU KONTZEPTUALA

3.1. Ikuspegi historikoa: familiaren errealitateak jasan duen bilakaera

Familiaren garapen historikoaz hitz egiten denean ezin dugu alde batera utzi familia ez dela ente isolatu bat, jendartearen parte dela. Eta hau betetzen den heinean familiaren barneko bilakaera ulertzeko eta aztertzeko, hau testuinguratzea guztiz beharrezkoa da, eta jendartearen eman den bilakaera aztertzea ezinbestekoa da; indibidualizazio prozesuak, krisi kulturalak, lan merkatuan egon diren aldaketak, sexualitatearen inguruan egon den bilakaera... hots, globalizazioak eta aldaketa kulturalak barne hartzen dituen fenomeno guztiek eragina izan dute familia ereduaren estruktura, ezaugarri, funtzioa eta onarpenean. Aniztasuna onartu da eta errealtzat ematen da.

Horregatik lan honetan aztertzen dira familiak berak jasan dituen aldaketa eta bilakaerak eta gizartearen eman diren aldaketak zeinak eragina izan duten aipatutako

familiaren garapena eta gizartearen aniztasunarekiko onarpenean. Bai Usategi & del Valle (2007) eta Tabernerek (2009) gai hau jorratu izan dute.

- Legean eman diren aldaketak: Egon diren emakumeen eta gizonen arteko parekotasunean aldaketak (1978ko Konstituzioak eta 1981eko Kode Zibilak) familiaren arteko harremanen alaketetan eragin izugarria izan du. Azkeneko hamarkadetan pausu garrantzitsuak eman dira orain arte gizartearen gehiengoentzat onartzea zaila zen balore, jarrerak... onartuak izaten eta nolabait gizartearen onarpena atzean izaten. Garrantzitsuak eta aipatzekoak dira: emakume eta gizonezkoen berdintasunaren onarpena , bereziki emakumeen autonomiaren onarpena, dibortzioa, seme alabak izateko eskubidea, biolentzia domestikoaren inguruan dagoen borroka, sexu bereko pertsonen arteko ezkontzaren onarpena, hauen eskubidea seme-alabak izan eta adoptatzeko..(dena den legean eman diren aldaketa hauek gehiago kostatzen dira jarrera, balore, jendearen onarpenean zentratzen garenean).
- Maitasun eta bikote harreman berriak; esan daiteke gaur egungo harremanak atseginagoak direla baina zailagoa denbora irautea. Indibidualizazioak ateak zabaldu dizkio familiaren desinstituzionalizazioari, non elkarbizitza ulertzeko eta aurrera eramateko modua, lotura afektibo sexualak, hardurak ulertzeko moduak... ez datoz kanpoko arauetatik eta onartzen diren. Bikote bat aztertzen badugu Usategi & del Vallek (2007) adierazten dutenez:

“Cada pareja nos sitúa ante dos individualidades como a cada una con sus criterios, gustos, deseos y necesidades e intereses propios, que se ve obligada a compaginar con la otra persona en una negociación nunca acabada.” Usategi. E & del Valle.A (2007). *La escuela sola: transmitir en valores en una escuela en cambio.*

Beraz argi ikus daiteke, egonkortasun familiarra ez dela auresuposatzen den zerbait.

- Demografian eman diren aldaketak: Familiaren harremanak baldintzatzen dituzten beste hainbat faktore zerikusia dute bizi itxaropenaren igoerarekin, honek suposatzen duen gizartearen zahartzearekin, jaiotze tasaren jeitsierarekin eta seme alabak izateko adinaren atzerapenarekin, erreprodukzio pautetan egon diren aldaketak... Guzti honek puntu batera eramaten gaitu, familietan emakumeen papera jasan duen transformazioa: izugarri hazitu da bizitza proiektu batean sartzeko haien ikasketei eta lanari ematen dieten garrantzia, eta honi batzen baldin badiogu lan erremuneratua murgiltzeko aukerak, oso erabakigarriak dira ama izateko aukeran bai seme-alaba gutxiago izaten eta beranduago izatean. Esandako aurrekoaz gain, emakumeek lana

etxetik kanpora zabaltzeak, baita eragina izan du seme-alaben harduraren banatzea bai guraso, bai aiton-amonen artean.

- Amatasuna eta aitatasunaren inguruan egon den jarrera aldaketa: Seme-alaba gutxiago izateak ez du suposatzen haurrak izateak garrantzia galdu duenik. Kontrakoa gertatu dela esan daiteke, nahiz eta seme-alaba gutxiago izan gehiago desiatzen dira. Gizarte batean non hezitzen gaituzten arrazonamendu instrumentalerako eta konpetenteak izateko, non inporta duena lortu beharreko helburuak diren eta ez sentimenduak, seme-alabak nolabaiteko erantzuna edo replika dira honi aurre eginez. Nolabait pertsonen expresio emozional eta afektiboak dira. Baina egia da paraleloki kontraesan bat eratzen dela dagoen eskaera sozialarekin, izan ere seme-alabak izateak eskatzen du hardura eta lan bat, eskaintza profesional eta laboralarekin topo egiten duena; askotan irits daitekeena bien arteko lehia batera bai denboran bai harduran. Gainera gurasoen edo familiaren egin beharrekoak gehiago dira orain lehen baino, seme-alabak hezitzeko zailtasun gehiago izaten dituzte Usategi & del Vallek (2007) bi eragile aztertzen dituzte, beldurra eta eredu falta:

“... apenas poseen modelos que les sirva de orientación. Por lo tanto, el temor al fracaso es vivido con mucha intensidad (...) Asusta también la responsabilidad ante lo que será el futuro de los hijos e hijas y se tiene terror a equivocarse.” Usategi. E & del Valle.A (2007). *La escuela sola: transmitir en valores en una escuela en cambio.*

Honek laguntzen digu ulertzen ekonomia ez dela arrazoi bakarra seme-alaba gutxiago izateko; baita hauen etorkizunaren ardura eta hau gaizki egiteko beldurra hor dago.

- Lehen bakarrik familiari zegozkion hezkuntza, osasun eta zainketa orain beste gizarte erakundeekin konpartitzen hasi da.
- Guraso eta seme-alaben arteko harremanetan aldaketak: Harreman hauek alde batera utzi dute duela urte batzuk zuten oinarria; autoritarismoa. Hazkuntza bat ondoriozta daiteke, berdintasuna, tolerantzia, errespetu, konplizitatean. Nahiz eta egia den gerta daiteke autoritarismoaren gehiegikeritik, beste aldean dagoen puntura iristea: autoritaritate ezara. Zentzu honetan abisatzen gaituzte askotan gurasoek uko egin diotela daukaten autoritate horren erabilera edo lanketari. Arrazoiak anitzak izan daitezke baina hezkuntza eta familien eta eskolaren arteko harremanei begira garrantzitsua da, gurasoek seme-alabei mugak jartzeko zailtasunak dituztela, askotan jarrera diktatorialak jasotzen haurrengandik. Askotan hezitzeko beldur hori nabaritzen da gurasoengandik.
- Gurasoek haien seme-alaben ikasketekiko jarreraren aldaketak egon dira: Egin den ikerketa batek (Pérez Díaz. 2001) erakusten du nola familiek esaten duten

asumitzen dutela haien seme-alaben hezkuntzaren ardura. Lortu diren emaitzetan ikus daiteke, zeini dagokion haurren hezkuntzaren hardura gehiengoaren inguruan galdetzen denean ehuneko 78,2en erantzuna familiak direla diote, soilik ehuneko 3ak Estatuaren hardura dela defendatzen dute eta beste guztiek ehuneko 6,5ak irakaslegoari exigitzen diote ardura hori. Interesgarria izan daiteke aipatzea ikerketa egin duten familien gehiengoaren artean haien gurasoek haiekin izan zuten hardura baino gehiago erakusten dutela haiek haien seme-alabengan.

Honetaz gain ikus daiteke nola haien seme-alaben ikasketak izugarri baloratzen dituzten, baina ikasketekiko jarrera eta balorazio honek topo egiten du askotan egiten den hurrekiko utzikeria, telebista, bideojoko eta interneten inbasioaren esku utziz.

Ikerketa honek eskola-familiaren arteko harremanean hiru oztopo azaleratzen ditu: 1) Denbora falta seme alaben ikasketen jarraipenerako baita eskolako bizitzan parte hartzeko, gehien bat lanak exigitzen dien denboragatik. Nahiz eta zenbaitek defendatzen duten, denbora falta hori konpentsatua izaten dela kalitate hobearekin, horrela seme-alabekin denbora pasatzeko aukera gutxi izateak bultzatu du eskolaz kanpoko jarduera interesgarri eta anitzak egitera. Eta ordea, denbora asko duten gurasoek askotan telebista, joku edo interneten esku uzten ditu, nolabait haien parte-hartzea begirale hutsa izatea. 2) Familia askok ez dute beharrezko ezagutzak haien seme-alabei laguntzeko eskola laneta eta batzutan gertatzen da nahiz eta ikasketa maila altua izan egungo terminologiatik hurrun egonda ez dituztela ulertzen. 3)Irakasleen ambiguitasunak, kriterio komunak ez izaten, lan egiteko prozedura ezberdinak erabiliz, helburu ezberdinak zailtzen ditu familien interbentzioa, izan ere ez dakite zein den jarraitu beharreko norantza, Gainera familiek defendatzen dute irakasleek edo eskolek ez dituztela baliabide edo lanekta gehiegirik egiten guraso edo familien inplikazioa erraztu eta bultzatzeko.

3.2. Abiapuntu kontzeptuala

Curriculum: ikaskuntza-prozesu bat osatzen duten helburu, gaitasun, metodo eta ebaluazioen multzoa da.

Curriculum ezkutua: Curricuulum ezkutua curriculum ofizialean agertzen ez diren eta berariaz edo nahi gabe irakasten diren balio, jarrera eta ezagutzak.

Familia: Hiztegian begiratzen badugu zera aurkituko dugu: pertsona talde bat da, elkarren artean nolabaiteko ahaidetasunez lotuak. Ahaidetasun egitura hiru harreman motakoa izan daiteke: bikote ahaidetasuna, sarri ezkontza dela-eta, edo bi baino gehiagoko taldeetan, poligamiaren kasuan. Seme-alabatasuna, gurasoen eta seme-alaben artean. Haurridetasuna, anaia-arreben artean.

Baina hausartzen naiz hau berridatzi eta zabaltzera, eta nahiago dut zera defendatzea:

Familiaren definizioa ematerakoan, zerbait arbitrarioa dela esan dezakegu, afektibitate eta emozio loturak dituzten pertsonak biltzeko modu bat, gizarteak horretarako dituen moduetako bat. Baina, gaur egun, familia hoberen definitzen duen hitza, seguruen, Aniztasuna izango da; familiak gaur egun ez baitu esanahi bakar eta erabatekorik. Jendearen izaera ugaria eta askotarikoa den neurrian, biltzen gaituzten familiak ere, halabeharrez, ugari eta askotarikoak izango dira. Ikuspuntu horretatik, beraz, logikoa da familia-egitura horiek osatzen ditugun gizon-emakumeen behar eta desio aldakorretara egokitzea familia deitu izan dugun hori. Horrela bada, gaur egun familia aipatzen dugunean, modu "naturalean" sortutako seme-alabak dituzten guraso heterosexualak baino zerbait gehiago ari gara izendatzen.

Familiaren eginkizunak: Behin eta berriz esan behar dugu testuinguru kulturala eta hainbat faktoreen arabera modu batekoa edo bestekoa izango dela funtzio hauen gauzapena. Torio (2003): zainketa eguneroko bizitzan, eginkizun afektibo eta emozionala, hezkuntza funtzioa, sozializatzeko funtzioa, babespen funtzioa, sexu eta ugalketa funtzioak, aisialdi funtzioa, erlijio funtzioa...

Familia anomikoak: Jose Taberner (2009) *kide bakoitzak bere bizitza egiten du eta ahulak edo irregularrak dira haien arteko komunikazioa eta lotura afektiboa.*

Sozializazioa: gizabanakoek komunitate bateko ohiko bizimoduak ikasteko eta barneratzeko egiten dituen prozesuari. Proesu honen bidez, gizartea denboran zehar birsortzen da eta gizabanakoak historia konkretuan sartzen dira, gure espeziearen ezaugarria baita hori. Sozializazioaren bidez, biologikoki sortutako gizabanakoa gizarte eta kultura gizaki bihurtzen da, hau da gizarteratu egiten da.

Agente sozializatzailerak: talde edo bideak zeinetatik gizakiak adaptatzen da elkarbizitza kolektibora eta sozializatzen da, horien artean ditugu explizitoak (familiak, eskola) eta implizituak komunikabideak esaterako.

Lehenengo sozializazioa: gizabanakoaren haurtzaroan ematen da; ezinbesteko prozesua da, izan ere, haurtzaroan giza harremaik izan ezean, gizabanakoak atzerapen fisiko eta intelektualak izaten ditu, baita emozio asalduek sendaezinez ere. Lehen mailako sozializazio honetan funtzio nabarmena betetzen du familiak: Prozesu honetan osagai afektibo, normatibo eta kognitiboak dira protagonistak.

Familia ereduak: Esan dugun bezala familia definitzen duen hitzetako bat aniztasuna da izan ere familia bakoitza, honen egoera, honen ezaugarriak... desberdinak dira eta kontzeptu dinamiko bat den aldetik bizitzaren momentu ezberdinetan familia bakoitza aldatu eta egoera ezberdinetan egoten da. Eredu ezberdinetaz hitz egiten denean, familia egituraren sailkapen bat proposatzen da, nolabait zenbait egitura ezberdinduz:

- Familia hedatua: adibidez: zenbait bikote gurasoen etxean bizi direnea (seme-alaba, guraso, aitona-amonak)
- Familia nuklear funtzionala: gurasoek eta seme eta alabek osatzen dutena (etxe berdinean)
- Gurasobakarreko familiak. Guraso batek eta seme-alabek osatzen dutena
- Izatezko bikotea: ezkondu gabeko bikote iraunkorra eratzen dute
- Seme alabarik gabeko familiak
- Familia berreraikiak: harremana hautsi eta gero beste familia eraikitzean.
- Adopzio familiak
- Harrera familiak
- Familia homoparentalak
- Ugalketa lagunduaren bidez jaiotako umeen familiak
- Subrogazio bidez sortutako familiak
- Etorrinen familiak

Eskola inklusiboa /Aniztasuna: Ikasle bakoitza eta bere egoera ezberdina da, alde horretik ikasleen artean dagoen aniztasuna ukaezina da: anitzak, ezberdinak, baina eskubide berdinekoak dira. Aniztasuna aspektu ezberdinetan ematen da; genero, kultura, erlijio, familia, trebetasun... bai ezaugarri pertsonaletan ere.

Beraz, eskola inklusibo batez hitz egiteko Aniztasuna onartu behar da, landu, aurre egin eta modu kolektibo batean hontatik ikasi. Aniztasunari aurre egitea ez da modu indibidual batean x ikasleri banakako arreta eskaintzea edo besteekin alderatuta bere diferentzia azpimarratzera mugatzea. Baizik eta guztiok aniztasuna ikasteko erabiltzea.

Talde elkarreragileak: irakasleok eta eskolaz kanpoko bolondresak, askotan familiak parte hartzen duten proiektua non txoko ezberdinak egiten dira klasean (irakurketa, idazmena, matematika eta mintzamena gehienetan) eta bolondres bakoitza talde batean kokatzen da 4 ikaslerekin lan egiteko. 20 minutuero aldatzen dira txokoz ikasleak. Tutoreak koordinatzen ditu txoko guztiak.

4. AUTOREEN IKUSPEGI ARRAZOITUAK

Son muchos y muchas autoras las que han trabajado y siguen trabajando con el tema tratado en este proyecto, la diversidad familiar y el trato y la evolución de este, tanto en la sociedad como en la escuela (el trabajo del profesorado). Para este trabajo se han leído y analizado ideas y reflexiones de varios autores actuales ya que la visión del tema ha cambiado mucho en poco tiempo. Para reflejar la evolución que ha habido tanto en lo que al concepto de familia respecta (estructuras, características..) y la visión y aceptación de la sociedad respecto a esto, se han utilizado también ideas de autores no tan actuales, clásicos.

Así, Se puede dividir en tres partes las ideas destacadas por estos autores que se desarrollan en las siguientes líneas: Evolución de familia y concepto, tipos de familias y relación escuela-familia.

Entre los autores a destacar en este trabajo tenemos: Alberdi, I., Flaquer, L., González, M. M. y Meill, G. Podemos decir que comparten varias ideas, de un modo general, en la base, pero luego cada uno se centra más en unos aspectos o en otros y define las cosas de una manera u otra. Esto es lo que nos ha servido para trabajar más ciertos temas u otros y de una perspectiva u otra.

Lo que ninguno duda es en la realidad actual en la que vivimos, que las transformaciones sociales que ha habido en las últimas décadas, han tenido una fuerte repercusión en lo que a la configuración de la familia respecta, podemos hablar más concretamente de la existencia de diversidad de estructuras familiares, diferencia del papel de la familia, diferencia de sus funciones y diferencia en la manera de llevar a cabo estas.

Definición

Como se explica desde la pedagogía, no resulta fácil encontrar una definición de familia, dada la gran diversidad de las estructuras familiares y su evolución en el tiempo. Y ello requiere buscar una nueva conceptualización en torno al término familia y dar contenido preciso a términos que surgen o toman nuevos significados en torno a las familias actuales: hogar, unidad familiar, familia extensa, convivencia... y sin olvidar que muchas realidades socio-familiares, cada vez más habituales, carecen de nombre lo cual de una manera u otra les resta entidad real.

Meill nos habla de familia negociadora: denomina a la familia actual familia negociadora, como reflejo de unas normas flexibles que regulan la vida cotidiana y de la nueva conceptualización de familia. Sus palabras expresan muy bien sus características, que son consecuencia de los cambios sociales de los últimos tiempos:

“El desarrollo de la familia negociadora está encuadrado, así, en el marco de un proceso social más amplio en el que se pone mayor énfasis en el desarrollo individual, en la libertad y autonomía del individuo, pero también en su responsabilidad, y que ha dado lugar a una concepción de la familia en la que el consenso, la comunicación y el respeto a los deseos y aspiraciones individuales de

los miembros que la componen, entre otros aspectos, ocupan un lugar importante en la definición del proyecto de vida en común “. (Meill, 2006:184-185).

El desarrollo de esta familia negociadora (también llamada familia democrática) está íntimamente relacionado con las nuevas estructuras familiares, que han sido posibles por esa libertad de los individuos y de las familias para configurar su propio proyecto familiar y personal.

En este proceso de cambios cada sociólogo dirige las ideas en una dirección y se centra en aspectos diferentes. Por ejemplo Lluís Flaquer habla de segunda transición familiar en su obra 'La familia en la sociedad del siglo XXI' (1999). Para este autor, hubo una primera transición familiar que estuvo ligada a su contracción en torno al núcleo familiar estricto (en detrimento de las familias extensas o polinucleares) y a una cierta pérdida de funciones (por ejemplo, la producción económica o la defensa). La segunda transición familiar, a la que estaríamos asistiendo ahora, estaría ligada, sin embargo, a su desinstitucionalización. De acuerdo con la propuesta de este autor, en estos últimos años se han difuminado en España los límites entre legitimidad e ilegitimidad familiar, puesto que han comenzado a ser aceptadas y reconocidas situaciones familiares y vitales que durante décadas fueron rechazadas o simplemente obviadas.

Inés Alberdi a la hora de hablar del concepto de la familia y la evolución de este, toma como hilo conductor de la argumentación «la democratización que se ha producido en las familias debido al cambio de poder dentro de ellas» identifica los cambios, señala y considera los múltiples orígenes de la transformación familiar y cómo se han interrelacionado con otros procesos sociales. En su libro *La nueva familia española* (1999).

A la hora de entender la nueva diversidad familiar es necesario explicar el cambio de valores que ha habido o como ella dice «Se da una superioridad ética de los valores actuales sobre los vigentes en la sociedad española de hace treinta o cuarenta años... nuestra sociedad está dominada, al menos de forma simbólica, ... por las ideas de igualdad, solidaridad y libertad, como si los ecos de la Revolución Francesa hubieran llegado, por fin, hasta nosotros». Así que «resulta ridículo añorar los valores morales de

la sociedad española de hace treinta años», «hablar de pérdida de valores parece una broma. Otra cosa es que existan problemas derivados de estos cambios... Ya no existen legalmente las jerarquías que otorgaban la autoridad a los hombres, a los padres y a los maridos. Por ello las relaciones de pareja se hacen más vulnerables y más inestables».

«El mayor equilibrio de poder entre los géneros y la mejora en las condiciones de bienestar de las mujeres, medidos en niveles de libertad, instrucción y autonomía, son lo suficientemente importantes como para no añorar una sociedad pasada, pacata y subdesarrollada, que hizo suyo el triste refrán de «la mujer, la pata quebrada y en casa»... no conviene olvidar los rasgos de desigualdad e injusticia que configuraron la familia española como institución en un pasado no demasiado lejano para no dejarnos asustar por los problemas indudables que se nos presentan con las nuevas condiciones de la familia actual.

Alberdi explica como las dos relaciones básicas en la familia son la que une a la pareja y la que une a padres e hijos. La primera tiene hoy como motor fundamental la búsqueda de la felicidad individual. En la segunda, los hijos se presentan como fruto de una decisión consciente de los padres, han perdido su carácter de seguro de vida para los padres, son más un consumo que una inversión y han pasado de ser algo a reprimir a ser algo a desarrollar. En definitiva, la familia, como dice Inés Alberdi, es cada vez más una unidad emocional.

Propone así como definición de unidad familiar la formada por dos o más personas unidas por el afecto, el matrimonio o la filiación, que viven juntas, ponen sus recursos económicos en común y consumen juntamente una serie de bienes en su vida cotidiana, incluye, pues, a familias monoparentales, matrimonios sin hijos, familias reconstituidas o incluso las parejas unidas por el afecto que conviven y mantienen un compromiso de solidaridad económica, sean o no del mismo sexo.

Estructuras; tipos

Muchos autores hablan de nuevas estructuras familiares y es Lucia Aguado una de las que se atreve a dar nombre y proponer una clasificación en lo que a tipos de familias

respecta reflejados en el trabajo de investigación titulado Modelos de familia y educación (2008) y en el que se describen sus rasgos básicos:1) Familias extensas o complejas, 2) Familia conyugal o nuclear funcional, 3) Familias monoparentales, 4) Parejas cohabitantes o uniones de hecho, 5) Parejas sin hijos, 6) Hogares unipersonales o singles, 7) Familias reconstituidas o mixtas, 8) Familias adoptivas, 9) Familias de acogida o familias “canguro”,10) Familias homoparentales, constituidas por personas del mismo sexo, 11) Familias cuyos hijos nacen por técnicas de reproducción asistida, 12) Familias por subrogación, 13) Diversidad familiar que caracteriza a la población inmigrante.

Esta diversidad nos lleva a afirmar que existen tantos tipos de familia como identidades culturales.

Dentro de toda esta diversidad, es interesante el análisis que hace M.M Gonzalez en su trabajo Nuevos modelos familiares (2006) en el que se centra en un trabajo suyo en las familias homosexuales: La cual se basa en la idea anteriormente explicada de Flaquer, y la segunda transición familiar. Pero partiendo de este punto defiende que nuevos tipos de familias empiezan a ser más aceptadas poco a poco: habla de las parejas heterosexuales que conviven sin estar casadas, las familias sin hijos, o las familias adoptivas. Este mismo proceso de reconocimiento y aceptación han comenzado a experimentar las familias monoparentales, tanto las formadas tras divorcio como, en menor medida, las que configuran una madre soltera y su hijo o hija, o las familias “combinadas”, las formadas a partir de uniones anteriores.

Pero es en las familias integradas por padres gays o madres lesbianas y sus hijos o hijas en las que se centra, ya que, defiende que “otras formas de familia presentes en nuestra sociedad siguen estando proscritas y rechazadas, careciendo todavía del menor reconocimiento social. Este es el caso de las familias integradas por padres gays o madres lesbianas y sus criaturas.” No figuran en las estadísticas oficiales del I.N.E., no son contempladas en ninguno de los tratados recientes acerca de la realidad española, ni en los escritos con óptica Sociológica, ni en los escritos desde el ámbito de la Psicología, la Pediatría u otras disciplinas relacionadas. De hecho, resulta difícil aún encontrar en nuestra sociedad una denominación para ellas, hecho que no nos parece casual, porque el nombre confiere entidad e identidad, y supone, por tanto, un

reconocimiento explícito. Se ha optado por una de las denominaciones que ha comenzado a utilizarse en ámbitos académicos y en los propios colectivos de gays o lesbianas: familias homoparentales.”

El hecho de que existan nuevas formas de familia y, sobre todo, que comiencen a hacerse visibles, plantea nuevas preguntas a la sociedad y obliga, por tanto, a buscar nuevas respuestas. Sin duda, el hecho de que haya comenzado a hablarse de la existencia en España de diferentes tipos de familias, ha trasladado a la sociedad un debate encendido acerca de estas realidades familiares de las que se desconoce en España casi todo, comenzando por su número y siguiendo por sus características o cómo es la vida en ellas.

Sin duda, el aspecto que más preocupa de estas familias a la sociedad en general, y entendemos que al foro en que nos encontramos en particular, es la posible incidencia sobre el desarrollo de niños y niñas del hecho de crecer en diferentes tipos de familias. Así se refleja con frecuencia en los medios de comunicación y diversos debates. No es casual que esto sea así, dado que distintas instancias y colectivos están implicados en el deber de protección y atención a la infancia y, por tanto, estamos hablando de un tema que atañe no sólo a instituciones sanitarias, sino también a instituciones legislativas, judiciales, educativas o de servicios sociales.

Familia-escuela

Son interesantes las diferentes ideas que se trabajan en lo que a familia-escuela respecta. Y me gustaría subrayar el gran trabajo de Lucía Aguado en esta dirección ya que analiza como se trabajan las familias en la escuela y propone medidas educativas concretas :

Así explica Aguado, L. “A pesar de ser el de la familia uno de los temas más universales y cotidianos, que evoluciona de forma paralela a los cambios socioculturales, a la institución escolar le cuesta responder a las necesidades que plantea, más si tenemos en cuenta que la diversidad familiar es un tema complejo, susceptible de muchas interpretaciones e ideologías.

La mayoría de las veces que se aborda el tema de la familia en la escuela, se hace desde el prototipo principal de la familia nuclear compuesta por el padre, la madre y los hijos. Otras aproximaciones a la diversidad de la familia actual son tratadas en muchas ocasiones como desviaciones o familias problemáticas. Dado que cada vez es mayor el número de niños que pertenecen a familias monoparentales, reconstituidas, que atraviesan por procesos de divorcio, de readaptaciones familiares, etc., es importante para su desarrollo psicológico que sientan esa diversidad familiar como una realidad habitual, no considerando a priori ningún tipo de familia mejor que otro.”

Por una parte defiende que los cambios a los que se enfrentan los niños y niñas influyen en su desarrollo personal, en su adaptación a distintos entornos sociales y en la construcción que hagan del concepto de familia. Así viviendo en una familia diferente a la nuclear prototípica o conocer familias diversas influye en la creación del concepto de familia.

Y dicho esto Aguado, L , habla del trabajo que se puede hacer desde la escuela defendiendo que “se hace necesario reflexionar en el entorno escolar sobre otras diferencias respecto a la familia tradicional como los nuevos valores y funciones de la familia, las nuevas estructuras familiares, las diferencias en la distribución de tareas, roles, estructuras de poder, organización económica y del tiempo, así como las relaciones con la familia extensa, entre otros temas clave. Si no se realiza una reflexión y un debate en torno a estas temáticas, permanecen en el currículo oculto y se siguen transmitiendo conforme a patrones que no son del todo reales en nuestra sociedad.”

Y teniendo en cuenta todo esto habla de un proyecto educativo común entre familia y escuela que permitiera responder al tipo de educación que quieren dar, así como a los medios e instrumentos que precisan para lograrlo. De esta manera podrían reflexionar acerca de las representaciones mutuas que cada una tienen de la otra y ofrecer alternativas que permitan comprender y respetar los cambios y nuevas concepciones que afectan a la familia.

5. ERREALITERA GERTURATZE BAT (ATAL PRAKTIKOA)

Behin aurretik landutako teoria guztia eta gero, erraz esan dezakegu familiaren errealitateak bilakaera jasan duela, bai familien ezaugarri eta egoerak baita familia aniztasunari egiten zaion trataera bai eskolan baita etxean ere. Hau jakinda, jarraian kasu baten azterketa egin eta aztertzen da non gurasoen ikuspegia den garrantzitsuena. Eskola batean dagoen familia aniztasuna erregistratu eta aztertzen da baita gurasoek familia aniztasunari egiten zaion trataeraren inguruan (eskolan eta etxean) duten ikuspuntua ere. Garrantzitsua da teorian aztertu dugun guztia gure errealitatearekin bat datorren lantzeko eta ondorio gehiago atera ahal izateko.

5.1 Ikerketaren aurkezpena

Ikerketa hau aurrera eramateko erabilitako materiala inkesta bat izan da, zeina familiei bideraturiko galdeketa den, zehazki etxean bizi diren heldu orori bideratutako galderak. Inkesta Nafarroako Iruñeko Alde Zaharrean dagoen Frantzisko Deuna eskolan egin da: Lehen Hezkuntzako D ereduko hiru geletako familiek erantzun diote inkestari: Lehen hezkuntzako bigarren, laugarren eta seigarren mailako gelako familiek zehazki (ziklo bakoitzeko gela bat).

Sexua, adina, ikaslearekin daukan ahaidetasuna (ama, aita, amona, aitona...), familia eredua, ikasketa maila, lan egoera eta auzo eta eskolan duten parte hartzea adieraztea eskatu zaie honela aldagai deskribatzaile hauen eragina aztertzen dira. Eta ikasleen aldagaiak kurtsoa, anai-arreba kantitatea, familia mota izan dira, nolabait aspektu guztietan dagoen ezberdintasunaz hitz egin ahal izateko. Horrela familiaren aldagaiak, ikaslearen aldagaiak eta gaiaren zein iritzien aldagaiak gurutzatuz ondorioak atera eta baloratu ahalko dira.

Ikerketa egiterako orduan jarraitutako pausuak hauek izan dira:

A. Gaiaren aukeraketa

Landutako gaia dagoen familia aniztasuna da, honen lanketa (etxean eta eskolaren partetik) eta honen eragina semea-labarengan, Lehen Hezkuntzako bigarren, lagarren eta seigarren mailako D ereduko ikasleen familien ikuspuntutik.

Ikerketarako gai interesgarria iruditu zait, izan ere izugarria izan da familiaren ereduetan egon den bilakaera (bai aniztasunean baita honen onarpen eta tratuan ere) baita honen eragina. Honen lanketa oraindik bai familientzako eta are gehiago irakasleentzako erronka garrantzitsua da, bere ikasleekin haien lana jorratzeko orduan (familia aniztasunaren gaiari tratua ematea, hau ikasteko erabiltzea, familiekin norantza berdinean egotea...).

Zehazki kasu honetan familien ikuspuntua da garrantzitsua, izan ere, irakasle izango naizen heinean izan ditudan eskola-praktika guztietan modu orokor batean ezagutu dut irakasleek duten iritzia, kezka eta parte hartzea gai honen lanketa eta tratuan eta interesgarria iruditzen zait familien ikuspuntua erregistratzea eta aztertzea, nire etorkizunean lagungarri izango zaidalakoan bainago. Irakasleak dituen trabak nolabait biziko ditudalako baina akaso irakasle izaterakoan familiaren ikuspuntua presente izan behar ditudala ez ahazteko. Nolabait familiaren gaia lantzeko bai zuzenean baita zeharkako moduan eta familiekin enpatia garatzeko lagungarria izango zait, eta azkenean lan interesgarriagoa egiteko ikasle, irakasle eta familiaren artean, guztion artean norantza berdinean doan sarea osatzeko.

Bilakaera edo aldaketa (kotnrastea) aztertzeko adierazgarria iruditu zait lehen hezkuntzako bigarren, lagarren eta seigarren mailako ikasleen familiei zuzentzea, garapen oso puntu ezberdinetan daudelako ikasle hauek eta dituzten behar, kezkak, ezaugarriak oso ezberdinak direlako, horrela honek familiaren partetik dagoen inplikazioa eta ikuspuntua ezberdina izango delako. Gainera ziklo guztietan lantzen den gaia da familia aniztasuna zehazki (nahiz eta tranbsersalki beti landu behar den). Honetaz gain klase bakoitzak irakasle ezberdin bat izango du, orduan irakaslearen lanaren arabera dauden aldaketak aztertu ahal izango dira.

Ikerketarako aztergaia aukeratzeko orduan zenbait gauza hartu nituen kontutan. Batetik, Alde Zaharra gertukoa eta ezaguna dudalako, azken finean, eskola eta ikasle horiek kokatzen diren testuingurua ezagutzen dudalako, familia ugari ezagutzen ditut baita hauen errealitatea ere.

Bigarrenik, azken eskola praktikak bertan egin nituenez, eskola eta bertako ikasleak, iraskasle eta hauen ikuspuntu batzuk ere ezagunak ditut. Azkenik, konkretuago Lehen Hezkuntzako bigarren, laugarren eta seigarren maila aztertzearen arrazoia, lehen adierazi dudan bezala, bilakaera edo hobe esanda, etapa bakoitzan ezberdintasun adierazgarriak dauden aztertze da.

Honetaz gain, ikasle bakoitzari inkesta bat baino gehiago banatu zaio etxean bizi diren heldu orok bete ditzaten. Honen arrazoia argia da, ikaslearekin duen ahaidetasuna aldagai garrantzitsua iruditzen zaidalako, ez delako berdina ama batek, aita batek, amona batek edo aitona batek esan dezakeena eta guztiek ikaslearen egunerokotasunean garrantzia duten pertsonak izanik esatekoa dutena interesgarria iruditzen zait ikerketa honetarako. (Nahiz eta inkesta bakarra jaso dut etxe bakoitzetik, soilik batek bete dute).

B. Ikerketaren aztergaia eta helburuak:

Familiak, Eskola eta Komunikabideak haurren heziketan funtzesko hiru eragileak dira eta hiru eragiletako batean zentratu (familia kasu honetan) eta biren arteko(familia-eskola) harremana aztertzea familia aniztasunaren gaia lantzeko oso lagungarria da ikaslearen errealitatea ezagutu eta aztertze. Bestalde ikasleen errealitatea zein den zehatzago ezagutzea irakasle lanaren eginbehar garrantzitsuenetako bat dela uste dut eta irakasle bezala ekarpen garrantzitsuak egin ditzake inkesta honek, egunez egun ondoan ditugun ikasleen errealitatea ezagutzeko baita hauen familiaren egoera, izan ere lehenengo sozializazioaz harduratzen den talde nagusia da eta bizitza osoan eragina eta harremana duen eragilea da. Eta are garrantzitsuagoa, familiek ahotsa dute, aktiboak egiten dira inkesta honetan eta haien ikuspuntua plazaratzen dute.

Ikerketa honen aztergaia Nafarroako Iruñeko Alde Zaharreko Frantzisko Deunako Lehen Hezkuntzako familia aniztasuna (eredu eta egoera ezberdinak) da.

Gaia ulertzeko bestalde, zenbait kontzeptu definituko ditut, teoriarik landu ditudan kontzeptuak beharrezkoak izan zaizkit:

Familia :afektibitate eta emozio loturak dituzten pertsonak biltzeko modu bat da, baina ez dago modu bakarra pertsonak biltzeko sistema honetan, baizik eta aniztasuna ematen dela kontzeptu honetan, familiak ugariak eta ezberdinak dira; familia kontzeptuak ez dauka esanahi bakar eta erabatekorik. Gaur egun, aita-ama eta seme-alaba biologikoek eratzen duten taldea baino zerbait gehiago dira familiak.

Familiaren eginkizunak: zainketa eguneroko bizitzan, eginkizun afektibo eta emozionala, hezkuntza funtzioa, sozializatzeko funtzioa, babespen funtzioa, sexu eta ugalketa funtzioak, aisialdi funtzioa, erlijio funtzioa...

Sozializazioa: gizakiak gizartekoiak garenez, komunitate bateko ezaugarriak, bizimoduak barneratzeko etengabeko prozesu bat izaten dugu; zeinaren bitartez giartea denboran zehar birsortzen da.

Familia ereduak: Familia eredu ezberdinetaz hitz egiten dugunean egituraren sailkapen batez ari gara. Familia egitura ezberdinak daude familia hauek zein pertsonak osatzen dutenen arabera baita elkarreko harreman hauek zein modutan eraiki eta sortu direnen arabera. Eredu hauek ezberdintzen ditugun, garrantzitsua da jakitea familia bakarra eredu bat baino gehiagotan koka daitekeela.

- Familia hedatua: (seme-alaba, guraso, aiton-amona)
- Familia nuklear funtzionala: gurasoek eta seme eta alabek osatzen dutena (etxe berdinean)
- Gurasobakarreko familiak: guraso batek eta seme-alabek osatzen dutena
- Izatezko bikotea: ezkondu gabeko bikote iraunkorra eratzen dute
- Familia berreraikiak: harremana hautsi eta gero beste familia eraikitzean
- Adopzio familiak: seme-alabak adoptatu dituzten familiak
- Familia homoparentalak: sexu bereko bikoteek osatzen dutena
- Etorrinen familiak: beste lurralde batetik etorritako familiak.

Eskola inklusiboa /Aniztasuna: Ikasleen artean ezberdintasun asko dago bai genero, kultura, erlijio, familia, trebetasun.... aldetik beraz ,ikasleen arteko aniztasun ezberdinetaz hitz egin dezakegu, kasu honetan familia aniztasunaz (familia egoera eta

eredu ezberdinetaz). Eskola bat inklusiboa izango da baldin eta aniztasun guztiak onartu eta tratamendu egokia ematen badie hauei, aniztasuna landuz eta modu kolektibo batean hontatik ikasiz.

Talde elkarreragileak: dinamika berritzaile bat da non, eskolaz kanpoko bolondresek berebiziko garrantzia duten. Gela bakoitzean lau bolondres sartzen dira (askotan familiak dira) eta bakoitza txoko baten arduraduna izaten da, tutoreak txoko hauek kordinatzen dituelarik. Honek aukera ematen du txoko bakoitzean lau-bost ikaslek modu intentsiboan lan egiteko eta 20 minutu pasa eta gero hurrengo txokora pasatzen dira.

Aukera teknikoak:

Lagina, Iruñeko Alde Zaharreko Frantzisko Deunako D ereduko Lehen Hezkuntzako bigarren, laugarren eta seigarren mailako ikasleen familiak dira (ez guztiak baizik eta maila bakoitzan gela bateko familiak hartu direlarik).

Bertan bai galdera kuantitatibo (adibidez; zenbat denbora ematen duzu zure seme-alabarekin) zein kualitatiboak (adibidez; nola baloratzen dituzu zure seme-alabaren emaitza akademikoak) dute lekua. Aipatutako aldagai horietaz gain, inkestak 15 galdera ditu, batzuk erantzun itxia dutenak (aukera anitzeko galderak edo bai-ez erantzutekoak) eta erantzunak graduatzea edo ordenatzea eskatzen duten galderak (1, 2, 3, 4) eta besteak erantzun irekiagoa dutenak (haiek idatziz erantzun beharko dituztenak, adibidez: zure familia ereduaren abantailak eta desabantailak?).

Galdera asko erantzun itxia dutenak dira, izan ere 60 inkesta pasatzerakoan eta ondorioak ateratzeko beharrezkoa da orokortzea erantzun mota hauek eta grafiko zein taulatan erraz ikusten dira hauen erantzunak taldeka.

Eta erantzun irekiagoa eskatzen duten galderak interesgarriak dira gai honek eskatzen duelako familien ikuspuntua ez mugatzea erantzuna konkretu batera zenbait kasutan, baizik eta haien ikuspegia ulertzen eta sentitzen duten moduan adieraztea, inkestak inongo mugak jarri gabe.

Helburu konkretuagoak hauek dira:

1. Lehen Hezkuntzako bigarren, laugarren eta seigarren mailako klaseetan dauden familia ereduak erregistratu eta aztertzea.

2. Familia eredu konkretu bakoitzak, zein abantaila eta desanabtaila dituzten.
3. Familien iritzia eta jakintasun edo ezjakintasuna, eskolan familia aniztasunaren inguruan egiten den lanketaz.
4. Lanketarik egiten den etxean familia aniztasunaren inguruan eta nolakoa den.
5. Familien ustez, haurrek duten jarrera familia aniztasunaren inguruan (bere familia eta beste familiekiko) eta zein egoerak kostatzen zaien gehiago ulertzea.
6. Aiton amonaren papera aztertzea.
7. Familia mota eta honek haurrarekin duen inplikazioak zein eragina duen emaitza akademikoetan.
8. Familia mota eta honek haurarekin duen inplikazioak zein eragina duen haurraren sozializazioan.
9. Familia eta irakaslearen artean dagoen harremanaren inguruan familiek dituzten ikuspuntuak
10. Talde elkarreragileetan duten partaidetza aztertzea, eta honengan duten interesa edo interes eza eta jakintasuna.
11. Familia aniztasunean, honen trataeran eta eskola-familia harremanean dauden aldaketak kurtsoaren arabera.

D. Gaiaren inguruan burutu diren ikerketak eta dagoen informazioa:

Gairen inguruan dagoen informazio teorikoa aztertzeko alor teorikoan azaldu dudana bezala asko dira gai honen inguruan hitz egiten dutenak.

Behin oinarri teoriko bat izan dudala ikerketa jorratzerako orduan egin diren ikerketak aztertu eta zenbaitetan abiapuntu gisa baliogarriak izan zaizkit. Hauek izan dira lagungarri ikerketa abiatzeko. *Elkarbizitza planaren inkesta "egunez egun hobetuz"* (Plentziako eskola 2010), *Encuesta para padres sobre participación familiar en la escuela* (Departamento de Educación de Georgia 2012), *Encuesta dirigida a los padres de familia* (Colegio San Roque, Alicante 2008), *Cuestionario para las familias* (Junta de Andalucía, 2012), *Encuesta para padres de familia/ Apoderados de primaria* (Ministerio de educación de Perú).

Dena den aipatzekoa da zailtasunak izan ditudala nire gai konkretua lantzeko inkestak, galdetegiak edo ikerketak aurkitzeko, izan ere akaso oso zehatza da nik aukeratutako gaia (egia da familia-eskola harremanaren inguruan ikerketa izugarri dagoela baina familia aniztasunean zentratuz ez horren beste); beraz daukadan informazio teorikoarekin eta aztertutako ikerketa eta inkesta motetatik lortu dut nire ikerketa eta nire inkesta garatzea.

Eskola gehiengoak egiten dituzte ikerketa txikiak familiaren partaidetzaren inguruan baina ez nik nahi nuen gaia aztertuz, familia aniztasuna, baizik eta elkarbizitza plan batera bideratua gehinengo kasuetan.

Informazioa eta beste ikerketek esan dezaket hainbat aspektutan lagundu didatela: gaiaren ezagutza handitzen, helburua eta berezitasunak hobezehazteko, hipotesi hobeak izateko, besteen esperentziak erabiltzeko aukera izan dudalako...

Helburuen garapena:

Hau da errealiteri buruz aurreikusten duguna eta jarraian agertuko diren hipotesiak frogatzen saiatuko gara ikerketa honen bidez:

- Familia aniztasunari dagokionez inkestari erantzungo dioten familien erdia familia tradizionalak (nuklear funtzionala) izango dira eta beste erdia beste familia eredutan banatzen da.
- Guraso bakarreko familietan aiton amon eta beste helduen garrantzia eta partaidetza altua da.
- Lehen hezkuntzako bigarren, laugarren eta seigarren mailako ikasleak, behar, kezkak, ezaugarriak oso ezberdinak direnez, eta klasean eduki ezberdinak lantzen dituztenez. familiaren partetik dagoen inplikazioa eta ikuspuntua ezberdina izango da familia aniztasunari eta tratamenduari dagokionez.
- Familia motak ez du eraginik emaitza akademikoan ezta haurraren sozializazioan. Baina bai honen inplikazioak, eskolarekin, haurrarekin edo auzoarekin.
- Familia-irakaslearen arteko harremanak eragina du ikaslearen sozializazioan eta emaitza akademikoetan.

- Familia gehiengoak ez dakite eskolan familia aniztasunaz egiten den lanketa nolakoa den.
- Familia tradizionaletik desberdintzen diren beste ereduak gehiago harduratzen dira familia aniztasunaz eskolan egiten den lanketaz baita haiek etxean lanketa egiteaz.
- Ikasleen gehiengoak normalastasunez ikusten dituzte familia eredu ezberdinak baina gehien harritzen dituzten familia ereduak homoparentalak dira.
- Ikasleak txikiagoak direnean normaltasun osoz ikusten dituzte familia eredu eta egoera ezberdinak, eta ez dira horrenbeste harritzen. Helduagoak, ordea, bideratuagoak daude eta ohiko eredutik ateratzen den oro, ez dute normaltasunez ikusten.
- Talde elkarreragileekiko interesa handia da baina denbora faltak eta sentitzeak klase barruan familiak ezer gutxi egiteko dutelak eragiten du parte hartze aktiboa txikia izatea.
- Ikasle gutxi dira bere familia “ezberdina” dela sentitzen dutenak.
- Familia gehiengoak ikasleen emaitza akademiko txarren aurrean irakaslearengana joko lukete eta ikasleek harreman arazoak izatekotan, ordea, ikaslearengana.

Ikerketan kontuan hartuko diren aldagaiak honakoak dira:

Familiei buruzko aldagaiak:

- sexua
- adina
- lan egoera
- euskararen ezagupena
- seme alaba kopurua
- familia motak: egituraren arabera
- haurrarekin daukan ahaidetasuna
- ikasketa maila

Haurrari buruzko aldagaiak:

- familia mota
- anai-arreba kantitatea
- kurtsoa
- aiton-amonak edukitzea

Inkestaren aldagaiak:

- emaitza akademikoaren balorazioa
- ikaslearen harremanatzeko arazo motak
- Familiaren aniztasunaren lanketaren ezagupena
- Familia motak gaizki sentiarazteari buruzko iritzia
- Familia ereduakiko harridura
- familia aniztasunari buruzko aipamena
- familia ereduaren balorazioa
- tutorearekiko harreman mota
- familia-tutorearen arteko elkarlanaren balorazioa
- ikaslearekin dagoen denbora
- beste pertsonen beharraren balorazioa
- aiton amonekin dauden egoerak
- talde elkarreragileen ezagupena
- emaitza akademiko txarrak izatekotan norengana jo
- sozializazio arazoak izatekotan norengana jo

E. Aukera metodologikoen azalpena: teknika kualitatibo eta kuantitatiboen zehaztapena.

Diseinua erabakitzeko eragina duten zenbait faktoreen artean helburuaren arabera esplikatzailea da nire ikerketa: hipotesiak frogatzeko eta aldagai batek bestean duen eragina frogatzeko egindako ikerketa da zehazki. Kasu konkretu baten azterketa.

Hasteko eskolako kontuetan familiak duen partaidetza baita familia barruko gaien inguruan egindako ikerketetan jarraitutako galdera moten azterketa egin zen. Galderak egiteko modua aztertu eta erabilgarria izan zitekeena aukeratzeko.

Ondoren, formatu idatziko inkesta egitea aukeratu nuen. Lortu nahi ziren datuak eta inkestaren helburuak kontuan izanik, inkesta galdera kuantitatibo, zein kualitatiboz osatua dago, familiaren ikuspegia bilduko zuen informazioa lortzeko asmoarekin. Inkesta asko banatuko direnez, erabilgarriago da erantzunak bateratzeko eta ondorioak ateratzeko metodo hau erabiltzea.

Inkesta ikastetxera eraman aurretik ezagunak nituen gurasoekin testeatu nuen, zuzendu, hobetu eta erabakiak hartzeko.

Inkestak 14 galdera ditu, batzuk itxiagoak dira (aukera anitzekoak) eta beste batzukordea, galdera irekiagoak dira, non haien erantzuna idatzi behar duten.

Jarraitzeko, behin inkesta osaturik zegoela eskolari baimena eskatu eta inkesta bidaltzeko eguna adostu zen. Lehen adierazi bezala, ikastetxeko D ereduko Lehen Hezkuntzako bigarren laugarren eta seigarren mailako ikasleen familiei pasa zitzaien inkesta. Zehazki bigarren mailako klase bateko familiei, laugarren mailako beste klase bateko familiei eta seigarren mailako beste klase bateko familiei. Klaseak ausaz aukeratu dira. Nik zuzendariari azaldu nion inkestak nori bete behar zuen zertxobait gaia aurkeztuz (ikasleek jakitea interesgarria iruditzen zitzaidan) baita zenbait aspektu formal nola bete behar zen eta ekartze data. (nolabait ikasleak parte hartzeko modu bat izan da). Eta zuzendariak tutoreei banatu dizkie inkestak. Tutoreek hau guztia azaldu eta familiei korreo bana bideli dizkie hau azalduz. Eta ikasle bakoitzari behar zituen inkestak banatu zitzaizkien (bere etxean bizi diren heldu kantitatearen arabera).

Asteburua pasa eta gero, astelehenean inkestak jasotzera joan nintzen.

Behin inkestak eginik, datuen bilketa egin nuen, eta honekin batera eta datu adierazgarrienak zein ziren kontuan izanik datuen antolaketa taula zein beste

euskarrietara pasa nuen. Azkenik, informazioaren azterketa egin eta hauetatik ateratako ondorioak zehaztu ziren.

5.2. Emaitzen azalpena eta balorazioa

Erantzun mailari buruz beharrezkoa da esatea banatu diren inkesta kantitatea, 60 inkesta izan direla, Frantzisko Deunako D ereduko Lehen Hezkuntzako 2. mailako gela bateko familiei, 4. mailako beste gela batean eta 6. mailako beste gela batean. Eta 41 inkesta jaso dira.

Taula 1. Jasotako inkestak generoaren arabera

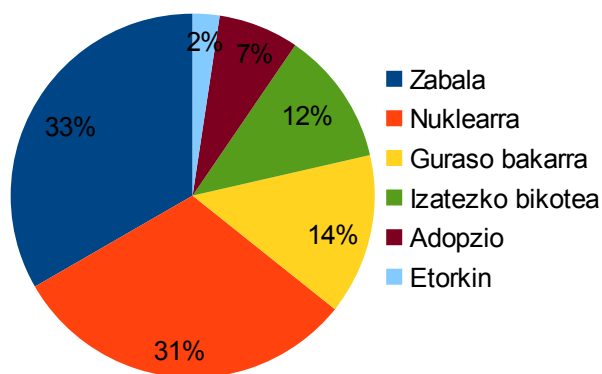
KURTSOA	AMA		AITA		GUZTIRA
2. maila	11	%84,6	2	%15,4	13
4. maila	6	%66,6	3	%33,4	9
6. maila	14	%73,7	5	%26,3	19
Guztira	31	%75,6	10	24,4	41

FAMILIA ANIZTASUNA:

Aztertu den lehenengo gauza izan da ea egia den geletan familia aniztasuna ematen dela eta haur bakoitzak egoera eta eredu ezberdinetan kokatu daitezkeela edo familiak eredu berdinekoak diren.

Taula 2. Familia ereduak mailaren arabera

FAMILIAK	2.MAILA		4. MAILA		6.MAILA		GUZTIRA	
Zabala	3	%7,3	5	%12,2	6	%14,6	14	%34,1
Nuklear	5	%12,2	4	%9,7	4	%9,7	13	%31,7
Guraso bakarrekoak	1	%2,4	0	0	5	%12,2	6	%14,6
Izatezko bikotea	2	%4,8	0	0	3	%7,3	5	%12,2
Berreraikia	0	0	0	0	0	0	0	0
Adopzio	2	%4,8	0	0	1	%2,4	3	%7,3
Homoparentala	0	0	0	0	0	0	0	0
Etorkinena	1	%2,4	0	0	0	0	1	%2,4

1. Grafikoa. Familia ereduaren protzentaia

Taulan bi aldagai gurutzatzen dira, batetik familia ereduak eta bestetik ikasleen maila. Zortzi familia eredu ezberdintzen ditugu: zabala, nuklear, guraso bakarrekoak, izatezko bikotea, berreraikia, adopzio, homoparentala eta etorkinena. Eta hiru maila ezberdinetakoak dira ikasleak: bigarren, laugarren eta seigarren.

Ehunekoak ematerako orduan, zera azaldu da: 41 familietatik ehuneko zenbatek kokatzen duten bere burua familia mota bakoitzean bai guztira, baita mailaren arabera ere.

Lehen familia nuklear funtzionala, familiaren definizio bakar gisa ulertzen zen eta aztertu dezakegu 41 familietatik 13 kokatzen direla eredu horretan. Familia zabalaren eremuan, 14 kokatzen dira eta beste 15 familia beste eredutan banatzen dira: guraso bakarreko familiak, izatezko bikotea, adopzio familia eta etorkinen familia.

Beraz argi ikus daiteke nola familien herena kokatzen diren orain arte gutxiestuak zeuden familia ereduetan, eta normalean eskoletan lantzen ez ziren (edo modu okerrean lantzen ziren) familia ereduak dira, gutxienez orain arte.

6.mailako gelan zentratzen bagara, guraso bakarreko familien kopurua, familia nuklearren kopurua baino altuagoa da, beraz klasean familiaren gaia lantzen dutenean bai modu zuzenean bai zeharkako moduan, familia =familia nuklear bezala ulertzen bada, ikasle gehiago geldituko dira eredu horren kanpo, haiek bizi ez duten errealitate bat lantzen, eredu horren barruan dauden familietan dauden ikasleak baino.

Familia zabalaren kopurua baita altua da, ohartzen bagara ehuneko herena baino gehiago kokatzen da familia eredu honetan.

Kasu honetan azpimarratu nahi dut aiton-amonen papera, izan ere familia hauek erantzun dutenaren arabera kasu gehienetan ez daude bakarrik aisialdirako baizik eta egunero edo ia egunero orduak pasatzen dituzte elkarrekin; ikasleen heziketan paper garrantzitsua edukiz. (aurrerago ikusiko dugu nola familia gehiengoak norbaitengana jo behar dutenean aiton-amonak oso oso presente daudela). Izan ere, aiton amonen paperaren garrantziak bilakaera jasan duen aspektu bat da.

Familiaren gaia lantzen hasi zenean asko izan ziren, defendatzen zutenek familia nuklear funtzionalaren eredutik ateratzen ziren familia ereduak eragin negatiboa izan zezaketela bai haurraren emaitza akademikoetan baita haurraren sozializazioan ere, nolabait familia giro hori negatiboa zela haurrarentzat. Jarraian aztertzeraz goaz egia izan daiteen edo eraginik duen:

Taula 3. familia motaren arabera haurraren sozializazio arazoak

Familia ereduak	Sozializazio arazoak			
	Bai	Totalaren % (41 familia)	Ez	Totalaren %
Zabala	0+0+1=1	%2,4	3+5+6=14	%34,1
Nuklear	1+0+1=2	%4,8	4+4+2=10	%24,4
Guraso bakarrekoak	1+0+2=3	%7,3	0+0+3=3	%7,3
Izatezko bikoteak	0+0+2=2	%4,8	2+0+1=3	%7,3
Adopzio	1+0+0=1	%2,4	1+0+1=2	%4,8
Etorkin	0	0	1+0+0=1	%2,4
Guztira	9	%21,9	33	%79,1

Lehenengo batugaia: L.H 2. maila

Bigarren batugaia: L.H 4. maila

Hirugarren batugaia: L.H. 6. maila

Taula 4. familia motaren arabera haurraren emaitza akademikoen balorazioa

Familia ereduak	Emaitza akademikoak			
	Nahiko	Ongi	Oso Ongi	Bikain
Zabala	1+0+1=2	0+2+3=5	1+3+2=6	1+0+1=2
Nuklear	1+1+0=2	2+1+2=5	2+1+1=4	0+1+0=1
Guraso bakarrekoak	0	1+0+0=1	0+0+5=5	0
Izatezko bikoteak	0	0	2+0+2=4	0+0+1=1
Adopzio	0	1+0+0=1	1+0+1=2	0
Etorkin	0	1+0+0=1	0	0

Ditugun bi taula hauetan gurutzatzen diren aldagaiak hauek dira: batetik familia ereduak eta bestetik, lehenengoan sozializazioa edo berdinekin harremana eta bigarrenean emaitza akademikoak. Sozializazio arazoan taulan aukerak bi dira, sozializazio arazoak izatea edo ez izatea. Emaitza akademikoen taulan, ordea, eskolan erabiltzen diren parametroak erabili dira. Azpimarratu behar da erantzun hauek gurasoen ikupegitik kokatu behar ditugula, haiek izan baitira hau baloratu dutena; bere seme-alabak sozializazio arazoak dituen edo ez, eta nola kalifikatzen dituzten hauen emaitza akademikok.

Taulan hiru batugai ezberdintzen dira arrazoi konkretu batengatik: lehenengo batugaia Lehen Hezkuntzako 2. mailako klasetik ateratako erantzunak dira, bigarren batugaia 4. mailatik ateratako erantzunak eta 3. batugaia seigarren mailatik ateratako erantzunak.

Taulak aztertzen baditugu, lehenengo begiradan somatzen dugun lehenengo gauza aniztasuna da, baina sozializazio arazoan lehenengo taula zehatzago aztertuz zera antzematen dugu: batetik familia gutxi erantzun dute haien seme-alabek sozializazio arazoak dituztenik.

Bestetik, familia zabala eta nuklearrak batzen baditugu 27 familia ditugu eta horietatik 3k dute sozializazio arazoak eta beste eredu guztiak batzen baditugu (guraso bakarrak, izatezko bikoteak, adopzio eta etorkin) 14 familia ditugu zeinetatik 6k sozializazio arazoak dituzte.

Lehenengo kasuan ez da ehuneko hamarrera iristen eta bigarren kasuan ia erdia.

Emaitza akademikoen taula aztertuz, aniztasuna nagusi da. Familia gehienek haien seme-alaben emaitza akademikoak ongi eta oso ongi tartean kokatzen dituzte.

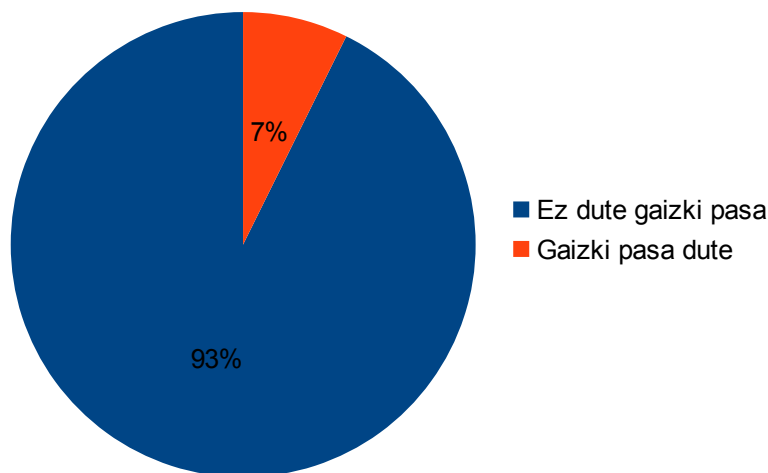
Beraz, hausnartu eta gero ondorio bat datorkit burura eta hurrengo da: emaitza akademikoetan dirudienez, ez duela eraginik zein familia eredutan kokatzen zaren.

Sozializazioan, edo besteekin harremanetan, ordea, eragina izan dezakeela pentsa dezakegu. Honi arrazoi bat bilatzen badiogu nik zera defendatzen dut: familia eredu hauek gizarteak eta eskolak nola lantzen dituen arabera, sor ditzake haur hauengan sozializazio arazoak. Beraz, ez dut uste familia eredu konkretu baten ezaugarri bat denik haien haurrek sozializazio arazoak izatea, baina bai familia aniztasuna behar den

bezala ez ulertu eta lantzea, eta eredu guztiek onarpena ez izateak eragina dauka haurren sozializazioengan (zehazki ahulago dauden familien haurrengan).

Hori nik ematen diodan azalpen posible bat da, dena den galdetzen diegunean gurasoei ea haien seme-alabek gaizki pasa izan duten sentitzeagatik daukaten familia "ezberdina" dela: 38k ezetz esan dute eta soilik 3k baietz esan dute.

2. Grafikoa. Haurrek gaizki pasa izana familia ezberdina izateagatik

Gutxi izan direnez baietz esan duten familiak, merezi du aztertzeak zein familia eredutan kokatzen diren hiru familia hauek: guraso bakarreko bi familiek erantzun dute baietz. Kontutan izan behar dugu gurasko bakarreko 6 familia daudela eta beraz, herenak adierazi duela bere seme-alabek gaizki pasa izan dutela haien familia eredu ez oikoa izateagatik. Eta gauza bera erantzun duen beste familia etorkinen familietan kokatzen den familia da.

Egia da batetik familien balorazioak direla eta ez haurrari egindako galdeketa zuzena baina nahiz eta horrela izan, gaur egun ikasleren bat gaizki pasatzen badu sentitzeagatik bere familia ezberdina dela, nik zera esan dezaket: nonbait familia aniztasunaren lanketan hutsuneren bat egon daitekeela. Izan ere ez dut hiru haur hauen arazo pertsonal bat bezala baloratzen baizik eta aniztasuna lantzeko guztion konpromezu bat bezala.

FAMILIA ANIZTASUNARI BURUZKO LANKETA

Familien balorazioa bai eskolan baita etxean egiten den familia aniztasunari buruzko lanketaren inguruan:

Taula 5. Aniztasunaren lanketa eskolan

Aniztasun lanketa eskolan	BAI								EZ							
	2.maila		4.maila		6.maila		Guztira		2.maila		4. maila		6.maila		Guztira	
Familiek dakite familia aniztasuna lantzen den gai bat dela?	10	%24,4	6	%15	14	%34	30	%73	3	%7,3	3	%7,3	5	%12,	11	%27
Dakite nola lantzen den?	3	%7,3	2	%4,8	6	%15	11	%27	10	%24	7	%17	13	%31,7	30	%73

Taulan bi galdera planteatzen dira: batetik ea familiek dakiten eskolan familia aniztasuna lantzen den gai bat dela, eta bestetik ea dakiten nola lantzen den. Erantzuna baiezkoa edo ezezkoa da eta erantzun hauek taulan inkestak banatu diren hiru klaseen mailetan sailkatu dira: bigarren, laugarren eta seigarren mailan.

Emaitzak aztertuta ikusten dugun lehenengo gauza familien ehuneko 73ak badakiela familia aniztasuna klasean lantzen dela baina ehuneko 73ak baita ere, ez daki nola lantzen den.

Esan dezakegu ez dagoela orokorrean kezka garrantzitsu bat familien artean jakiteko familia aniztasunaren gaia sakontasunez nola lantzen den eskolan (orokorrean badakite lantzen den gai bat dela besterik ez): baina aipamen berezia merezi du aztertzeak zein familia diren nolabaiteko interes gehiago erakusten dutenak aspektu honetan izan ere, 41 familietatik 30ek badakite familia aniztasuna eskolan lantzen den gai bat dela eta

11k ez dakite ezta lantzen denik. 11 familia hauetatik 10 kokatzen dira familia eredu nuklear funtzionalean (6) eta zabalaren ereduan (4). Ezin da ondorio garbirik atera baina bai gutxienez aipatzea ohikoa ulertzen diren familia eredu horietatik ateratzen diren familia orok badakitela gaia lantzen dela, nolabaiteko arduraren isla akaso.

Nahiz eta gehiengoak jakin gaia lantzen dela 30 familiek ez dakite zelako lanketa egiten den, 11 izanik informazio honetaz arduratu diren familia bakarrak (familia zabaleko 4, nuklearreko 2, adopzio familiaren ereduan kokatzen diren 2 familia eta guraso bakarreko familietan kokatzen diren 3k). Guraso bakarreko familien erdiak badaki egiten den lanketa, eta adopzio familien bi herenak gauza berdina. Familia eredu nuklear eta zabalaren ezta herena ere ez daki, nolabait erosotasunaren isla.

Pentsa dezakegu modu orokorrean irakasleek ez dutela familiengana jotzen gai honi trataera ematerako orduan, ezta familiek irakasleengana, bestela gehiengoak jakingo luke zelakoa den egiten den lanketa. Eta ez al da interesgarria gai hau haurren errealitateak erabiliz lantzea? Ikasleen ahotsak entzunez eredu, egoera ezberdinak landu ahal dira baita ezaugarri asko ere.

Beste arrazoi bat izan daiteke familiek irakasleekiko duten konfidantza, gaian inplikatzeko beharrik ez ikustean, nolabait fidatzen dira irakasleak klase barruan lantzen duenaz: izan ere galdetu denean ea norantza antzekoan doazten familiak eta tutoreak haurren hezkuntzan: guztiek bai, nahikoa edo guztiz erantzun dute: 13k nahikoa eta besteak guztiz. Baina gaian inplikatzeko oso onuragarria izango litzake guztientzat.

Gaia nola lantzen den dakiten 11 familietatik soilik 3k adierazi dituzte ikusten dituzten hutsuneak: bik bide berdinean doaz, gaia lantzerako orduan haurren egoera jakin behar dela, guztiek eroso sentitzeko eta adibide pertsonalak lantzea. Hau ikusita ondoriozta dezakegu familia aniztasunaren gaia nola lantzen den dakiten familien artean gehiengoak ez dituela hutsunerik somatzen. Baina oso gutxi izan dira galderari erantzun dioten familiak, akaso azaldu dugun irakasleekiko konfidantzaren seinale.

Etxean familia aniztasunaz egiten den lanketaren inguruan zera esan dezakegu:

Taula 6. Aniztasunaren lanketa etxean

Aniztasun lanketa etxean	BAI							EZ								
	2.maila		4.maila		6.maila		Guztira	2.maila		4.maila		6.maila		Guztira		
Noizbait hiz egin duzu seme-alabarekin dagoen familia aniztasunaz?	9	% 21,9	8	%19,5	16	%47,5	33	%80	4	%9,7	1	%2,4	3	%7	8	%19,5
Haurrak normaltasunez ikusten ditu?	8	%19,5	8	%19,5	16	%47,5	32	%78	0	0	0	0	0	0	0	0

Taula honetan bi galdera planteatzen dira etxean familia aniztasunaren inguruan egiten den lanketa aztertzeko. Batetik, ea noizbait hitz egin dzen seme-alabekin dagoen familia aniztasunaz eta bestetik haurrak normaltasunez ikusten dituen familia eredu ezberdinak. Erantzuna baiezkoa edo ezezkoa da eta taula sailkatua dago ikasleen hiru mailetan.

41 familietatik 32k noizbait hitz egin dute dagoen familia aniztasunaz (eredu eta egoera ezberdinetaz) eta 9k ez, inoizez. Aztertzen baditugu zein familia eredu izan diren inoiz ez dutenak gaiaz hitz egin zera ikusten dugu: 5, familia nuklearraren ereduan kokatzen dira eta 4, familia zabalari, nolabait ohikoen diren eredutan kokatzen diren familiak.

Eredu hauek ez diren beste motetan kokatzen diren familien erantzunak aztertzen baditugu, ikusten dugu ehuneko ehunek hitz egin dutela etxean dagoen familia aniztasunaz.

Hau ikusita ondoriozta dezakegu: haurraren egoera partikularra ez denean orain arte familia eredu bakarra ulertzen ez den beste batean kokatzea, ez dutela beharrezkoa ikusten inguruan dagoenaz hitz egitea. Izan ere eredu horretatik ateratzen diren familia guztiek hitz egin dute hurrekin gaiaren inguruan, akaso gehiago arduratzen dituelako

gaiak, haien egoera orain arte “ezberdintzat” ulertzen zelako edo nolabait aniztasunaren ardura eta konzientzia handiago delako.

Gaiak hitz egin duten familien artean guztiek baloratu dute hurrek normaltasunez ikusten dituztela eredu eta egoera ezberdinak. Nolabait hurrekin edozertaz hitz egiten baduzu ulertzeko kapazak dira, haurrak ez dira jaiotzen jakinda zeintzuk diren dauden familia ereduak edo zeintzuk dauden hobe ikusitak baizik eta gizarteak, eskolak eta familiek bidaltzen dizkieten mezu esplizitu zein inplizituenganidk jasotzen dute informazio hori.

Nahiz eta normaltasunez ikusten dituzten egoera eta eredu ezberdinak egia da gauden gizarteagatik oraindik eredu batzuk harritzen dituzte haurrak:

11 familiek erantzun diote haurrak zein egoerak harritzen dituzten gehien edo hurrek egindako aipamen berezien inguruan eta hamaika familia horietatik 7k aipatzen dute haien seme alabei familia homoparentalak direla gehien harritzen dituenak. Beste kasuetan guraso bakarrarekin bizitzea edo familia senide asko (aiton amonak barne) elkarrekin bizi diren familiak. Eta aipamen berezien artean bakarra positiboa izan da, familia batek adierazi duela bere seme-alabak egiten dituen aipamenak positiborako direla: bakoitzak nahi duenarekin egotea eta bata ez dela bestea baino hobea.

Honekin argi esan dezakegu familia anaiztasuna oraindik normalizatua ez dagoela eta gehiago landu ahal den gai bat dela. Adbidez, eskoletan hau sakontasunez aztertuko balitz kasu honetan familia homoparentalak hobeto lantzeko beharra somatuko lukete.

FAMILIEN INPLIKAZIOA:

Jarraian, familien inplikazioa familia motaren arabera eta inplikazioak sozializatorako duen eragina aztertzen da:

Taula 7. Familia mota eta auzo-eskolako ekintzen parte hartzea

Familia ereduak	Auzoko ekintzetan parte hartu				Eskolako ekintzetan parte hartu			
	BAI		EZ		BAI		EZ	
Zabala	10	%24,4	4	%9,7	9	%21,9	5	%12,2
Nuklear	9	%21,9	3	%7,3	8	%19,5	4	%9,7
Guraso bakarrekoak	5	%12,2	1	%2,4	4	%9,7	2	%4,8
Izatezko bikoteak	3	%7,3	2	%4,8	4	%9,7	1	%2,4
Adopzio	3	%7,3	0	0	3	%7,3	0	0
Etorkinenak	0	0	1	%2,4	0	0	1	%2,4
Guztira	30	%73,2	11	%26,8	28	%68,3	13	%31,7

Taulan erantzunak jaso dira familia ereduaren arabera bai auzoko ekintzetan parte hartzen duten edo ez, eta eskolako ekintzetan parte hartzen duten edo ez.

41 familietatik 30ek parte hartzen dute auzoko ekintzetan eta 28k eskolako ekintzetan. Parte hartze altua ondorioztatzen da orokorrean (auzoan eskolan baino zertxobait gehiago). Ezin dugu ondorioztatu familia motaren arabera auzoko zein eskolako partehartze maila altuago edo txikiago dela baina bai ikusten da parte hartze altua.

Garrantzitsua da ikaslearen familia ezagutzea eta interesgarria izan daiteke ikaslearen familia zein giroan mugitzen den. Are gehiago Frantzisko Deuna eskolako familientzat, dirudienez, garrantzia baitauka auzoko bizitzak. Ikasle nahikotxok, ordu asko ematen dituzte eskola ondoko parkean edo auzoan familiekin.

Datuak ikusita interesgarria da aztertea sozializazio arazoak dituzten haurren familien parte hartzea bai eskolan baita auzoko ekintzetan ere.

Taula 8. Sozializazio arazoak dituzten familien partehartzea

	Auzoko ekintzetan parte hartu		Eskolako ekintzetan parte hartu	
	BAI	EZ	BAI	EZ
Sozializazio arazoak dituzten haurren familiak	2	7	3	6

Bederatzi dira sozializazio arazoak dituzten haurren familiak, zeinetatik zazpi ez duten auzoko ekintzetan parte hartzen, eta sei ez dute eskolako ekintzetan parte hartzen.

Gogoratu behar dugu hamaika familia direla parte hartzen ez duten familiak, beraz hamaika familietatik zazpi kokantzen dira sozializazio arazoak dituzten haurren familien artean. Eskolako parte hartzearekin anzteko gertatzen da.

Pentsa dezakegu harremana dagoela sozializazio arazo eta partehartzearen artean: nolabaiteko eragina duela familiaren partehartzea bai auzoan bai eskolan, ikaslearen sozializazioan, eskolatze inklusibo baterako besteekin harremanak izugarritzko garrantzia duelarik. Hau kontutan izanda familia eredu ez, baina familiaren inplikazioak duen eragina azpimarratu nahi dut. Izan ere alde batean gelditzen da zenbait familia eredu eragin negatiboa daukatela haurren errendimenduaren ideia, izan ditzakeena eragin negatibo edo positibo familiaren inplikazioa eta partaidetza da, eta antzaenez inplikatu sentitzen diren familiak eredu nuklear eta zabaletik ateratzin diren familiak direla.

Arrazoi ezberdin asko egon daitezke eskola zein auzoko ekintzetan parte ez hartzeko, nahi ez izateaz gain: gurasoen lana, denbora falta... baita familiek talde finkoak dituztela beste familiekin. Akaso ez baduzu beste familiekin harreman hori zailagoa da parte hartze hori.

Taula 9. talde elkarreragileak

	Talde elkareragiletan parte hartu		Zertan datzan jakin		Zerbait irakasterik klase barruan?	
	BAI	EZ	BAI	EZ	BAI	EZ
Famili ereduak						
Zabala	1+0+0=1	2+5+6=13	3+2+5=10	0+3+1=4	1+2+3=6	2+3+3=8
Nuklearra	0	5+4+3=12	3+3+2=8	2+1+1=4	1+2+2=5	4+2+1=7
Guraso bakarrekoak	0+0+3=3	1+0+2=3	1+0+5=6	0	1+0+5=6	0
Izatezko bikoteak	0+0+1=1	2+0+2=4	1+0+3=4	1+0+0=1	0+0+3=3	2+0+0=2
Adopzio	1+0+0=1	1+0+1=2	2+0+0=2	0+0+1=1	2+0+0=2	0+0+1=1
Etorkin	0	1+0+0=1	0	0+0+1=1	0	1+0+0=1
Guztira	6	35	30	11	22	19

Lehenengo batugaia: L.H 2. maila

Bigarren batugaia: L.H 4. maila

Hirugarren batugaia: L.H. 6. maila

Taula honetan familia mota ezberdinak talde elkarreragileekiko duten jarrera aztertzen da batetik familia eredu ezberdinak ditugu, eta bestetik hiru galdera: talde elkarreragiletan parte hartzen duten edo ez, zertan datzan dakiten edo ez eta klase barruan haiek zerbait irakasterik duten uste duten edo ez.

Taularen lehenengo begiradan erraz ikus dezakegu 41 familietatik 6k parte hartzen dutela talde elkarreragileetan, zeinetatik bost, nuklear eta zabalaren eredutatik ateratzen diren. 3 familia guraso bakarreko eredutan kokatzen dira; kontutan izanda guraso bakarreko 6 familia ditugula, erdiak talde elkarreragileetan parte hartzen du.

Orokorrean, talde elkarreragileen partaidetza txikia da guraso bakarreko familiek datua, familia hauen inplikazio altuaren seinale izan daiteke.

Harritzen nau izan ere bakarrik haiek haien hurrekin bizi dira, lan egin behar dute, eta denbora ateratzen dute honetan parte hartzeko, hau da arduraren seinale. Izan ere parte hartzen ez dutenen artean: hizkuntza eta denbora falta gehien bat dira arrazoi kopurutsuenak (ehuneko 70ek).

Interesgarria da aipatzea talde elkarreragileetan parte hartzen dutenen artean 4 direla 6. mailako klasekoak; pentsa genezake familientzat zailago dela zerbait erakustea handiago diren hurrei, baina ez da kasua, nahia eta jarrera aktibo eta positiboa da garrantzitsuena.

Familia gehiengoak (30ek) badakite talde elkarreragileen dinamika zertan datzan, eskolaren lan onaren seinale.

Gutxi gora behera familien erdia dira uste dutenek ez daukatela ezer irakasterik klase barruan : 19 familia eta baietz 22. Uste dut datu hau denborarekin aldatu dela, izan ere lehen bereizketa nagusia egiten zen irakaslearen funtzioen arabera (irakastea) eta familiaren funtzioak (zaintzea, hezte...) eta orain hauek, bi instituzioei dagozkien ardurak dira; familiek badute zer irakasterik aspektu askotan eta irakasleek badute zainketa eta beste zenbait aspektutan hardura eta inplikazioa.

Interesgarria da aipatzea familia zabala eta nuklearretan gehiago direla ezer irakasterik ez dutela uste duten familiak, baietz uste dutenak baino eta beste familia eredu guztietan kontrakoa gertatzen da, gehiago dira baietz zerbait irakasterik dutela klase barruetan uste duten familiak, ezetz uste dutenak baino. Familia zabala eta nuklearrak batzen baditugu 26 ditugu, eta horietatik hamaiketik uste dute badutela zer irakasterik (ehuneko 42,3). Beste eredutan 15 familia ditugu zeinetatik hamaiketik uste dute badutela zer irakasterik (ehuneko 73,3).

Orokorrean familia gehienak beren lan egoera (lan eza) eta etxean bizi diren pertsona kantitatea dela eta, ez dute kanpoko inorengana jo behar hurrekin gelditu dadin.

Baina familia eredu ezberdinen arabera aztertzen badugu aldagai honek harritzen nau, izan ere uste nuen guraso bakarreko familien gehiengoak izango zela beste

norbaitengana jotzen dutenak baina guztiz kontrakoa izan da: 6 familietatik bakarrak jotzen du norbaitengana eta beste familia eredutan gutxi gora behera heren batek jotzen du beste norbaitengana eta bi herenek ez. Berriz ere aipatzekoa aiton-amonen papera, gehiengoak aiton-amonengana jotzen baitutelako nahiz eta zenbaitek dira lagun, bizilagun edo beste haurren familiengana jotzen dutenak ere.

FAMILIA EREDU BAKOITZAREN ABANTAILA ETA DESABANTAILAK:

Familia eredu ezberdinetan familia bakoitzak zein abantail eta desabantail ikusten dituen aztertzea interesgarria iruditzen zait. Familia bakoitari, bere familie eredu eta egoera dela eta zein abantail eta desabantail dituen galdetu zaie

Jaso diren erantzunak hauek izan dira:

Familia zabala:

- Abantailak: beti baduzu norbaitengana jotzerik. Ez hezitzea bakarrik umeak baizik eta pertsona gehiagoren artean. Giro egonkorra. Umeekin denbora pasatzea. Aniztasunaz gozatzeko aukera eta asko izatea, familiaren laguntza. Estamos muchos y se ve mucha alegría, tener muchas personas. Ayudan cuanto te hace falta sin pedir nada a cambio.

- Desabantailak: todos en paro.

Nuklear:

-Abantailak: familia normalak izatea (lau pertsonak), haiek eraikitakoa dela, bakoitzak hardura ezberdinak ditu, eta konplementazioa. Hay relación diaria, necesidades básicas cubiertas, familia atenta a la educación de los hijos, buena salud, responde al tipo de familia normal. Denak elkarrekin gaude.

-Desabantailak: aniztasun falta, ez izatea familia hurbil hiri berdinean. Respecto al aprendizaje de nuestros hijos, no vivir una situación diferente puede hacerles pensar que lo que no es igual a lo nuestro no es normal. Berdinak izatea (bestearen norantza berdinean). Komunikazio falta.

Guraso bakarreko familiak:

- Abantailak: ausencia de broncas y malas palabras. Maitasun izugarria norbera ongi egon behar du. Eredu desberdina, berria, freskoa, kulturantzekoa, inplikatu.
- Desabantailak: aitaren falta, ausencia de intercambio de opiniones sobre elementos muy importantes en la educación del hijo. Ekonomikoak (bi pertsonak). Gutxiengo eta ez normalizatu egotea.

Izatezko bikoteak:

- Abantailak: erabaki pertsonal bat izatea. Aita eta ama egunero ikusi.
- Desabantailak: Legalki . Gurasoen arteko eztabaidak, kotnrako aginduk.

Adopzio familiak:

- Abantailak: laguntza, kolaborazioa, inplikazioa
- Desabantailak: ikuspuntu ezberdinen aurrean akordioetara iristeko zailtasunak .

Etorkinen familia:

- Abantailak: estabilidad, confianza, amor, somos padres involucrados.

Lehenengo gauza aipatzea, hau izango zela nik haurrekin egingo nukeen galdera irakasle bezala, familiaren aniztasunaren gaia lantzeko.

Erantzunetan, normaltasun hitza agertu da askotan abantail bezala baita desabantail bezala ere. Batetik familia nuklear batek baino gehiagok normal izatea abantail bezala adierazi dute. Nolabait adieraztera eman nahi dute haurarentzat giro normal bat dela, ez diola arazorik emango ohiko eredua delako. Baina interesgarria iruditzen zait familia batek baino gehiagok hori desabantail bezala ulertzea hauraren hezkuntzan, izan ere "Respecto al aprendizaje de nuestros hijos, no vivir una situación diferente puede

hacerles pensar que lo que no es igual a lo nuestro no es normal". Beste batzuk aniztasun falta adierazten dute baina ideia bide berdinean doaz.

Normaltasunaren gai honetan ohiko eredutik ateratzn den guraso bakarreko familiak gutxiengoak direla eta ez dagoela normalizatua azpimarratzen dute, ez da teoria hutsa, familiak berak azpimarratzen dute. Baita desabantailetan azpimarratzen dute arlo ekonomikoa, soldata bakarra sartzen baita etxean, baina hori guztia konpentsatzen dute azpimarratzen duten giro eta maitasunarekin. Nolabait ez dute azpimarratzen jende gehiagoren beharra, akaso haurrak hezitzerako orduan ikuspuntu bat baino gehiago izaterako orduan. Familia zabalarekin alderatzen badugu gehiengoek abantaila gisa ulertzen du jende asko egotea, bai ikuspuntu ezberdinak daudelako baita sortzen den giroagatik. Aniztasunaz gozatzeko aukera, beti norbaitengana jotzeko aukera izatea...

Guraso bakarreko, adopzio eta etorkinen familien kasuetan hiruetan atera da inplikazio hitza eta haien familia ereduaren abantaila gisa ikusten dute familia inplikatuak izatea. Familia nuklear eta zabala ez diren beste eredutan zenbaitetan atera da erabaki pertsonala delaren ideia, eta hori zerbait positibo bezala baloratzn dute, familia hori dutela nahi dutelako eta pozik daudela, oso lotuta teoriarik landu dugun familiak ulertzeko eta harremanatzeko modu berriekin, akaso gutxiago irauten dutela baina benetazkoak direla.

6. PROPOSAMEN HEZITZAILEAK

Ez dago zalantzarik aniztasuna eta aldaketen abiadura dela eta, eskola eta familiak honi erantzuteko premia dutela. Kontzeptuetan azaldu den moduan ez dago eskola inklusiborik familia-aniztasunik eta beste zenbait aniztasunik onartu gabe, baina inklusioa honen onarpen, tratamendua eskatzen du. Lanerako Agudok proposatzen dituen zenbati neurri zehatz erabili dira erreferentziatzat proposamen hezitzaileak garatzeko:

a) Lanerako plan sistematizatuak eta prebentzio neurri batzuk sortu eta erabiltzea: Ezagupen, laguntza eta praktikarako gidak eta protokoloak berebiziko garrantzia dute

bai irakasle baita bestelako hezitzaileentzat (kasu honetan familiak bide honetan sujetu aktiboak izateko beharrezkoa da). Bai familia aniztasunaren gaia jorrazteko baita prebentzio eta interbentziorako interesgarriak dira. Gida hauek interesgarriak izan daitezkeen arren azaldutako familia eredu guztientzat (bai berreraikiak, homoparentalak, subrogatuak...) oraingoz leku gehiago izaten ari dute adopzio familien artean. Adibide bat aipatzearen Agintzari Kooperatibak Eusko Jarlaritzaren laguntzaz argitaratutako Adoptia Gida. Hezkuntza klabeak (2006) dugu.

b) Ume bakoitzaren garapenean, irakasleen lanak duen eragina baloratzea: Ume bakoitzaren errealitatea ezagutzea ezinbestekoa da horretarako bai irakasle eta zehatzago tutoreen lana familiarekin ezinbestekoa da, honek prozesu bat eskatzen du:

- Ikasle bakoitzaren familia egoera ezagutu eta hauekin komunikazio aproposa edukitzea, informazioa elkartrukitzea, familia eta irakaslearen arteko estrategia komunak adosteko, nolabait bidea norantza berdinean egiteko ikasleak bere eguneroko bizitzan ordu gehien pasatzen dituen esparruetan. Honen inguruan haurrei familiaren aniztasuna ezagutarazi eta naturaltasunez bizi eta ikustea lortu behar da bai gaia espezifikoki eta zeharka landuz. Hau da, familia aniztasuna eta hainbat gai landu behar direnean ikasleak aktibo izaten ohartuko gara guztiek hitz egiten badute badirela familia aniztasuna horren kontzientzia, izan ere oso egoera ezberdinak daude klase berdinean, orduan irakasleak dinamizatzaile izanda eta nolabait bideratuz lortu dezake lanketa on bat. Eta zeharkako lanketan inplikazioak berebiziko garrantzia dauka, izan ere ohartu gabe mezu asko bidaltzen ditugu huarrei iristen zaizkienak, izan ere erreferente nagusietariko bat gara.
- Familia aniztasuna ezagutu eta errespetatu, bai momentuko egoera baita egon diren atzetiko esperientziak, horrela bazterketa jarrerak ekiditeko edo hauen hurrean neurriak hartzeko.
- Irakaslearen zenbait aspektu ulertu eta lantzeko familiari ahal den neurrian laguntzea oso aproposa da. Beharrezkoa den kasuetan gurasoak Administrazioa, Ongizate Zerbitzura, Osasun arlora eta beste zenabit erakundetara bidaliz.
- Eskolak inguru sanu bat eskeini behar du zintzoa eta orekatua, arau konkretuekin. sozializazioa eta elkartasuna oinarri izanda, hauek bultzatzea... nolabait oinarri sendoa izan behar du.
- Kasu konkretuetan beharrezkoa balitz, hezkuntza premia konkretuei erantzuteko neurriak ezartzea.

- Curriculumaldatzea zaila bada ere badugu zer egiterik materialak egokituz, gelan bertan dinamika ezberdinak egiten, artearekin lotutako adarazpenak erabiliz eta gaia lantzeko baliogarriak diren baliabide ezberdin eta anitzak erabiliz ikasleen aniztasuna beti buruan izanda.

c) Familiaren eta eskolaren arteko lankidetzaren bultzatzea, bide ezberdinetatik: Lehenengo gauza garrantzitsua da bi aldetatik; bai eskolatik baita familiaren aldetik ulertzea biok haurraren hezkuntzan pisu garrantzitsua dutela onartzea eta bakoitzak baliabide, betebeharrak eta muga batzuk dituela. Hau ulertuta enpatia bultzatu behar da betiere helburu eta estrategia komunak finkatuz. Horretarako komunikazioa eta konfiantzarik gabe ezin da irizpide hau ulertu eta bultzatu. Lankidetzaren bultzatzea, hau bultzatzeko beharrezkoak diren baliabideak erabiliko dira behar izatekotan hezkuntza baliabide espezializatuen erabilpena joz.

d) Programazioaren unitate didaktiko eta zeharkako arloaren bidez, familia aniztasunarekin zerikusia duten edukietan sakondu: Esan bezala, aniztasunaren errealitateaz ohartzea ez da horren zaila gela barruan edo ikasleen errealitatean inguruan dituzten familiaz hitz egiten bada puntu horretara iritsi gaitzekelako. Baina aspektu honetan lotura ologikoak ez direla emozionalak baino esanguratsuagoak ulertzeko azpimarratu behar den ideia da, eta garrantzitsuean epaiketa eta deskalifikazioak ez dute lekurik izan behar. Momentu ezberdinak ditugu gai honetan sakontzeko, adibidez afektibitatearekin eta sexualitatearekin lotutako gaiak aukera polita ematen dute familia aniztasuna lantzeko erabiltzen diren programazio eta unitate didaktikoekin.

e) Material anitzak sortu eta erabiltzea, gaia perspektiba teorikoetatik ludikoetara eramateko aukera izateko: haiek bizi duten familia aniztasunak lantzeko eta hauekiko jarrera aproposa bultzatzeko beharrezkoa dute eta Agudok azpimarratzen du bisualizazioaren beharra: bai testuliburuetan, bai komunikabideetan baita eskolako materialailetan. Materialen aukeraketan edo sorkuntzan oso garrantzitsua da gaia lantzeko modua, eta merezi du aipatzeak argia izateko gero eta hezkuntza material

gehiago proposatzen dituztela eta benetan euskarri garrantzitsuak direla material bisualak. Adibide konkretua dugu Lehen Hezkuntzan literaturarekin, haurrek errealitatea eta fantasia lotzen dituen zubi horretan eroso eta izugarritzko motibazioa erakusten dute. Materialak garrantzi izugarria duten arren, toki aproposa da azpimarratzeko Curriculumaren eduki ugari familien errealitate ezberdinei egokitzeko beharra.

f) Gaiaren inguruko sentsibilizazioa, hausnarketa eta eztabaidak bultzatzea guraso, tutoretza eta eskola orientazioaren bidez.

Irakasleen prestakuntza bai hasierakoa (Unibertsitatean gauzatzen dena) baina oraindik garrantzitsuagoa eta batzutan ahazten dena, etengabekoa zehazki. Azken hau bide ezberdinetatik lortzen da eta askotan irakasleen inplikazioaren arabera da, baina asko dira dauden ikastaro, mintegi, lan-talde... baina gehiago erabili eta bultzatu beharko litzateke gai konkretuei buruzko aholkularien papera.

Eskolan, irakasle eta gurasoen artean, ikerketa bultzatu eta zabaltzea prestakuntza eta argitalpenen bidez. Lan hau antolatzeke moduak badu zerikusirik honekin, gizartean ematen diren aldaketa sozialak hezkuntzan eta beste errealitate batzuetan, dituzten ondorioak ikertzea eta eguneko egoerak eta errealitateak aztertzea beharrak detektatzeko eta horien arabera lan eta prebentzio lanak sortzeko ikerketa beharrezkoa da.

g) Estrategia didaktikoak eta metodologia ezberdinak martxan jartzea, gaia aberastasunez landu ahal izateko: talde dinamikak, lankidetzak ikaskuntza, adierazpen artistikoak, teknologia berriak... eta atal praktikoan aztertutako Frantzisko Deuna Eskolan aurrera eramaten den dinamika berritzailea dugu honen adibide gisa: talde elkarreragileak. Baita hezkuntza ez formala bitarteko interesgarria izan daiteke; bai kanpaldi, erakusketa, filmak, eztabaidak...

Adibide konkretua: Frantzisko Deuna eskolan familia aniztasuna lantzeko talde elkarreragileen erabilera bultzatzea. Dinamika berritzailea azalduko da, baina nire

proposamena da dinamika hau erabiltzea aniztasunak lantzeko, zehazki familia aniztasuna, horretarako familien partaidetza zuzena behar-beharrezkoa da:

Zer dira? irakasleok eta eskolaz kanpoko bolondresak, askotan familiak, parte hartzen duten proiektua, non txoko ezberdinak egiten dira klaseak (irakurketa, idazmena, matematikaa eta mintzamena gehienetan) eta bolondres bakoitza talde batean kokatzen da 4 ikaslerekin lan egiteko. 20 minutuero aldatzen dira txokoz ikasleak. Tutoreak koordinatzen ditu txoko guztiak.

Proiektuaren helburuak hurrengoak dira:

³⁵₁₇ Eskolako ikasle ororen emaitza akademikoak hobetzea.

³⁵₁₇ Gaitasun komunikatiboa hobetzea: entzutea, alde eta kontrari argudiatzea...

³⁵₁₇ Bizikidetzarako beharrezkoak diren baloreak garatzea eta bultzatzea (errespetua, elkartasuna, elkar laguntzea...)

³⁵₁₇ Irakaslearen proposamen metodologikoak hobetzea

³⁵₁₇ *Familien gela barneko partaidetza sustatzea*

³⁵₁₇ Auzoko gizarte eragile eta hezkuntza eragileen arteko harremanak sortzea eta sendotzea.

Lehenengo urtea izan zen iaz egin zena, nik parte hartu nuen eta egin genuen balorazioa horrela laburtu dezakegu, ikusteko izan duen onarpena:

Irakaslearen balorapena: parte hartu duten hamaika irakasleek balorapen galdetegia erantzun dute. Erantzun guztiak zenbakidun eskala batetan antolatuta daude Orik (puntuazio baxuena) 5eraino (puntuazio altuena). Proposatutako galderen artean, ondoko hauek nabarmendu behar dira:

- Irakaslearen %55ak, proiektua 5 batekin baloratzen du eta %45ak, 4 batekin.
- Irakaslearen %82 batek bolondresen partehartzea 5 batekin baloratzen du eta %18 batek, 4 batekin. Irakasle baten erantzuna gehiengoaren iritzia laburbiltzen du: “taldera oso ongi egokitu dira eta oso motibatuta etorri dira beti”. Irakasleak ongi badakite, beren denbora eta lana eskaintzen duten bolondresik gabe, proiektua ezin izango zela aurrera eraman. Parte hartzaileen

aniztasuna aipatu behar da (adina, sexua, formakuntza...), horrek ikaslegoari irakaslegoaren perfil desberdina duten pertsonekin identifikatzea errazten dio, erlazio afektiboak ezartzen dituzte beraiekin.

- Curricular gaitasunen lanketan duen eraginari dagokionez, %27 batek 5 batekin baloratzen du eta %72 batek, 4 batekin.
- Ikaslegoaren arteko elkarlan eta errespetuzko jarreretan duen eragina, irakaslegoaren %18 batek 5 batekin baloratzen du eta %82 batek 4 batekin. O irakaslegoaren %45 batek aipatzen du proiektuaren partehartzeak, berdinen arteko ikaskuntza zabaldu egin duela gelan, beste lan momentu batzuetan, eta %55 batek, neurri batetan bultzatu egin duela.
- Jarduera ezberdinekin bilatzen diren helburuak lortzeko, gelaren antolaketa honek eskaintzen duen denboraren aprobetxamendua azpimarratzen da.
- Hurrengo ikasturtean esperientzia errepikatuzeko asmoari buruz galdetzerakoan, %73 batek “zalantzarik gabe” errepikatuko dutela esaten dute eta beste %27 batek “seguraski” errepikatuko dutela adierazten dute.

Pertsona bolondresen balorapena:

- Proiektuaren antolaketa orokorra %52ak 4 batekin (0tik 5erako eskalan) baloratzen du eta %48ak 5 batekin.
- %86ak saioetan oso gustora sentitu izan dela erantzun du, 5 batekin baloratu bere sententzioa, %10ak 4 batekin eta %5ak 3 batekin.
- Datorren urtean berriz parte hartuko ote duten galdetuta, %89a astean behin bolondres moduan etortzeko prest agertzen da, %5a “noizbehinka”, eta beste %5ak ez daki ahal izango duen.
- Irakasleekin koordinaketari dagokionean iritzien arteko desadostasun gehiago agertu dira. Gehiengoak koordinaketa perfektua (burutu beharreko ekintzen aurretiko ezagutza esplizitua, jardueraren helburua, ...) azpimarratzen du, baina gelara iritsi eta eginbeharrekoaren inguruko ezjakintasuna eta momentuan bertan prestatzera behartuta sentitzea (testuak, ariketak, ...) ekiditeko batzuk koordinaketa gehiago egon beharko lukeela aipatzen dute.
- Partehartzean lortutako onura pertsonalen komentarioak azpimarratzen dute zeinen atsegina izan den auzoko haurrak ezagutzea, beraiekin erlazionatzea eta beren aurrerapausoak ikustea. Senideek zehazki eskola barrutik ezagutzeko aukera baloratzen dute.

Ikaslegoaren balorazioa:

- Ikasleek proiektuari buruz duten iritzia modu ezberdinez jaso da ikasleen adinaren arabera. Hasteko, irakasleei, haien ustez, ikasleak nola sentitu diren galdetu zaie, modu honetan zeharkako balorapena eginez. Irakasle guztiek galdetegian “oso gustura” aukeratu dute. Honez gain, irakasle bakoizak bere taldean balorapena nola egin erabaki du. Bigarren eta hirugarren zikloetako talde batzuetan idatziz jasotako informazioan ikasleen oso balorapen positiboak islatzen dira. Maiz errepikatzen diren ideiak honako esaldietan biltzen dira: “talde txikian gehiago ikasten dut”, “batzuetan lanak ez ditut ongi ulertzen baina laguntzen didate”, “oso ongi pasatu dut eta asko ikasi dut”, “mutila zelako gustatzen zitzaidan (gizonezko bolondres bati erreferentzia eginez) eta eskolan denak neskak dira (irakasleei erreferentzia eginez)”, “Berarekin ongi sentitu naiz” ,” hurrengo kurtsoan errepikatzea gustatuko litzaidake”, “matematika ez zait gustatzen baina jolasen bidez atseginagoa iruditzen zait”.

Hain harrera ona izanda nire proposamena da talde elkarreragileak erabiltzea familia aniztasunaren gaia lantzeko. Gai hori talde elkarreragileen dinamikarekin lantzea, familietako bolondres ezberdinekin, bakoitzaren bizipena eta ekoiztutako material ezberdinak landuz. Frogatua geratu da ikasle bolondres eta irakasleen sentsazioak guztiz positiboak direla dinamika berri honekin beraz, zergatik ez landu familiek guztiz menperatzen dituzten errealitateak?

Eskolatik kanpo:

- Irakasleak bakarrik egon ez daitezen: eskolaren inguruak, hezkuntza administrazioek eta beste erakunde sozial batzuek haiekin batera lan egin beharko dute, sarean antolatuz: Flaquer-ek (2005) azpimarratzen du familia-politikaren eremuan hartzen diren neurriek beste arlo sozial batzuetan ere (eskolakoetan barne) ondorio garrantzitsuak dutela. Hainbat estrategia proposatzen dira behar horiei aurre egiten lagunduko luketenak):
- Hezkuntzako legeria eta horren garapenak. Ez da nahikoa gaiaren garrantzia eta onarpena islatzea baizik eta eskolak beharko lituzkeen baliabideen agerpena. Familia aniztasunak bere lekua izan behar du Estatuaren curriculum ofizialetan, honen garapen autonomikoetan eta irakasleen baliabideetan: programazio, hezkuntza estandarretan, curriculum materialetan.... Baina ez soilik tokia izan behar duela gaiak baizik eta tratamendu egokiarekin.

- Gizarte politikak martxan jartzea administrazioarekin eta erakunde sozialekin batera (hezkuntzakoak, kulturakak, politikoak, judizialak, lanekoak, ludikoak...). Eskola ez da ente isolatu bat, errealitate batean testuinguratua dago erakunde askoz inguratua. Honek suposatuko lukeen sentsibilizazio eta eztabaida sozialak berebiziko garrantzia izango luke. Baina familia aniztasun horren eskubide berdintasunean sinisteko hori eman behar da eta horretarako erakunde hauek parte hartze garrantzisa dute: besteak beste, laguntza fiskalak, lanaldiaren murrizketak , eszedentziak seme alaben zainketarako BEZ aren murrizketa gaixo, ume edota mendekotasuna dutenentzat... eta egin nahi den eta egin behar den lanketa aurrera eramateko ezinbestekoa den beste hildo bat: beharrezkoak dira lana, familiak eta bizitza pertsonala uztartzeko politika eraginkorrak: eskola eta lan ordutegien egokitzapena, lanaldi trinkoak, espazioen beharra.... Behin eta berriz esan den bezala eskola hainbat erakundez inguratua dago, sozialetan murgiltzen bagara hauekin sarean lan egitea izugarri lagungarria izan daiteke: Administrazioarekin, gizarte zerbitzuekin baina baita kirol erakundeekin, zentro ludikoekin, parrokiekin, komunikabideekin, beste ikastetxeekin. Horretarako lehenengo pausua ezinbestekoa da, ezagupena, kontaktua eta elkarlana.
- Premiazkoa da eskolan diharduten hezkuntza-eragile eta taldeek gaia jorratzea, zabaltzea eta orientaabide zehatzak ematea, partaide guztieei: irakasle administrazio eta familiei ere. Izan ere, nahi edo boluntatearekin ez da nahikoa, gaiak lanketa eskatzen du.
- Gure herrialdean neurriak hartu aurretik beste tokietan egin diren lanketen azterketa garrantzitsua izan daiteke, bai eman diren prozesuak, eta izandako emaitzak. Horrela zenbait aspektu aurrera eramaterako orduan prebentzio gisa erabili daiteke.

Haurren hezkuntzarekin konpromisoa dugun pertsona guztiok badugu zereginik familiaren aniztasunaren aurrean.

ONDORIOAK

Lan honek lagundu izan dit familia aniztasunaren gaiaren inguruan informazio gehiago izateko baita etorkizunean nire irakasle lanean edo familiako kide bezala, gaiaren inguruan hausnartu eta tratamendu egoki bat ematen saiatzeko, behintzat eman behar zaion garrantzia baloratzuz.

Marko teorikoa (bai oinarri soziologikoak eta pedagogikoak) eta zenbait autoreek garatu dituzten ideiak aztertu eta gero familiak edozein gizakiaren sozializazioan berebiziko garrantzia daukala. Baina ez naiz ari aita ama seme eta alabaz, baizik eta familiaz ari naizela; Familia definitzeko modu asko aztertu dira lan osoan zehar definizio bakoitza familiaren aspektu ezberdinetan zentratzen delarik baina gaur egun familia definitzen dugun guztiok beharrezkoa dugu "aniztasuna" hitza erabili. Familia eredu asko dago eta gutxiestuak dauden zenbait ereduren onarpen sozial zein legedian ere aurrepausuak eman diren arren, asko geratzen da edozein familia eredu eta egoera normaltasunez bizitzeko. Honetarako, tratamendurako lanketa ezinbestekoa da, berdindu behar da dagoen desoreka, bai eskoletan baita familietan ere.

Alde pedagogikoari dagokionez zera esan dezakegu: Eskolari askotan zaila egiten zaio familien erronka berriei aurre egitea, aniztasunaren tratamendua ez baita erraza. Aniztasuna errealitate bat den arren nire ustez aniztasun hau ezkutatzeko saiakera egon da. Eskolan familiaren gaia lantzean, familia nuklearraren ereduan zentratuz, eta beste ereduak arazoduntzat hartuz.

Beharrezkoa da hurrek bizi dituzten errealitateak normaltasun eta naturaltasunez lantzea eta bizitzea, errealitatean ematen diren modu berdinean eta aniztasun hau ikasteko modu bat bezala ulertzea. Ezin zaizkie hurrei begiak itxi eta hauek bai bere bizitzan baita inguruan ikusten eta antzematen duten errealitate bat da beraz eskolak hausnarketa bat egin behar du gaur egungo familien konfigurazio, balore eta funtzioaz, denbora antolaketaz eta gaur egungo familia zabalarekiko harremanaz. Bestela ezkutuko curriculumean jarraituko du eta erakutsiko dena beste errealitate bat izango da eta ez hurrek bizi dutena. Curriculum ofizialean familia aniztasunaren edukia agertzen da eta beste alde batetik aniztasunari tratamenduaren atal bat; baina batetik familia aniztasunaren edukia aipatzerako orduan honen lanketa moduaren hutsunea

somatzen dut eta ordea, aniztasunaren tratamenduan ez da familia aniztasun mota bat bezala azaltzen, beraz esan dezakegu curriculum ezkutuan mantentzen dela. Batzutan nahiz eta guzti honetaz kontziente izan ez dago beharrezko informazioa, prestakuntza edo boluntatea.

Familia eta eskolaren lan bateratua da giltza, ez bakarrik honi aurre egiteko baizik eta ikasteko erabiltzeko, aniztasuna ikasteko herraminta gisa erabiliz. Horrela, hezkuntza komunitatearen bidez bide sozial eta hezitzaile berdinean aurrera eginez.

Alde praktikoan teorian landu eta hausnartutako zenbait aspektu landu eta konprobatu ditut kasu bat aztertuz

Familia aniztasuna errealitate bat dela Lehen Hezkuntzako klaseetan eta oraindik bai etxeetan baita eskolan ere lana dagoela egiteko gai honen lanketan.

Nire kasu konkretuan familia eredu hauetan kokatu dira inkesta bete duten familiek: zabala, nuklear funtzionala, guraso bakarreko familia, izatezko bikotea, adopzio familia eta etorkinen familia.

Eta argi ikusi da familia nuklear funtzionalaren eredutik ateratzen ziren familia ereduak ez dutela zergatik eragin negatiboa izan ez haurraren emaitza akademikoetan ezta haurraren sozializazioan ere., ez daukala harreman zuzenik. Akaso sozializazio arazoak ekar ditzakeena eredu hoietatik kanpo gelditzen diren hauerrengan, gizartean zenbait familia eredu gutxiestuak egoteak baina ez bere familia arazotsua delako.

Eskolan familia aniztasunari buruz egiten den lanketaren inguruan esan dezakegu, oro har familiek badakitela familia aniztasuna eskolan lantzen den gai bat dela baina familia kantitate berak ez daki nola lantzen den. Oro har pentsa dezakegu ez dagoela ardura garrantzitsu bat familien partetik gaiaren inguruan, baina aztertzerakoan zeinek izan diren ardura erakutsi dutenek ikusgarria da familia guztiak ez ohikotzat hartu izan diren familia eredutan kokatzen direla. Esan dezakegu orokorrean trataera kezkatzen gaituela gure egoera pertsonala ezberdina baldin bada, bestela ez diogu gaiari erreparatzen.

Badirudi familiaren inplikazioak bai eskolan baita auzoan ere eragina izan ditzakeela ikasleek dituzten besteekiko harremanetan.

Talde elkarreragileen gaia aztertu den beste gai bat izan da eta kontutan izanda bigarren urtea dela dinamika berritzaile hau egiten dela, emaitzak aipagarriak dira. Izan ere nahiz eta parte-hartzea ez den oso altua gutxienez gehiengoak badaki zertan datza eta ez parte-hartzearen arrazoia ez da interes falta baizik eta beste arrazoi batzuk.

Honekin guztiarekin argi daukat bai etorkizuneko irakasle bezala baita familiako kide bezala badagoela asko egiterik familia aniztasunaren gaiaren tratamenduan eta beste aniztasunekiko ardura eta interesa oso piztuta daukadala.

ERREFERENTZIAK / REFERENCIAS

Aguado, Lucia (2010). Familia ereduak gaurko eskolan. *Tantak*, 22(1),127-148.

Alberdi. I (1999). La nueva familia española. [Disponible en (10/01/2014):
<http://www.mounier.es/revista/pdfs/061061064.pdf>]

Colegio San Roque, Alicante (2008). Encuesta dirigida a los padres de familia.
[Disponible en (09/01/2014):
<http://colegiosanroque.org/menug/Formamos/encuestas/padres.pdf>]

Departamento de Educación de Georgia (2012). Encuesta para padres sobre
participación familiar en la escuela. [Disponible en (09/01/2014):
<http://www.gadoe.org/School-Improvement/Federal-Programs/Documents/Parent%20SurveyFINALjb%20-%20Spanish%20-%20GaDOE.pdf>]

Flaquer, L. (1999). 'La familia en la sociedad del siglo XXI'. Papers de la Fundació Rafael Campalans, Num. 117. Barcelona.

Gonzalez. M. Nuevos modelos familiares. *De la familia modelo a los modelos de familia*. Universidad de Sevilla. [Disponible en (10/01/2014):http://www.pasa.cl/wp-content/uploads/2011/08/Nuevos_modelos_familiares_Gonzalez_Maria_del_Mar.pdf]

Haralambos. M & Holborn. M (1995, 4ª.edition). Families and households, 317- 331 pags. De: SOCIOLOGY, THEMES AND PERSPECTIVES Ed. Collins Educational

Juaristi. P (2003). Ikerketa prozesua gizarte zientzietan. *Gizarte ikerketarako teknikak*. Euskal Herriko Unibertsitatea.

Junta de Andalucía (2012). Cuestionario para las familias. [Disponible en (09/01/2014): http://www.juntadeandalucia.es/averroes/convivenciaeigualdad/guia/elementos/a_dia_gnostico/cuestionario4_familias.pdf]

Ministerio de educación de Perú (2010). Encuesta para padres de familia/ Apoderados de primaria. [Disponible en (09/01/2014): http://www2.minedu.gob.pe/umc/admin/images/archivosprincipal/archivopri_34.pdf]

Plentziako Eskola (2010). Elkarbizitza plana “egunez egun hobetuz”. [Disponible en (09/01/2014): <http://www.plentziaeskola.net>]

Taberner, J. (2009). Soziologia eta hezkuntza. Hezkuntza- sistema gizarte modernoetan: funtzioak, aldaketak eta gatazkak. Universidad del País Vasco.

Usategi, E & del Valle, A (2007). *La escuela sola: transmitir en valores en una escuela en cambio*. (Informe sobre la transmisión de valores en la enseñanza obligatoria de Vitoria- Gasteiz). Universidad del País Vasco, Leioa.

ERANSKINAK / ANEXOS

A. I. Eranskina/ Anexo I : inkestaren plantilla / plantilla de la encuesta realizada

Emakumea/Mujer   Gizona/Hombre

Adina /Edad

Lana egiten duzu?/ *En estos momentos estas trabajando?*   BAI/SI   EZ/NO

Euskaraz dakizu? / *Sabes euskara?*   BAI/SI   EZ/NO   PIXKA BAT/UN POCO

Zenbat seme-alaba dituzu? *Cuántos hijos/as tienes?*

Etxean bizi dira? *Viven en casa?*   BAI/SI   EZ/NO

Zer harreman duzu ikaslearekin? *Qué parentesco tienes con el o la alumna?* (Ama /madre , aita/ padre, amona/abuela ...) _____

Non ikasi duzu/ *Donde has estudiado?*

- Eskola publikoa/escuela pública
- Eskola pribatua/escuela privada

Zein maila arte ikasi duzu? *Hasta que curso has estudiado?*

- Lehen Hezkuntza /educación primaria
- Bigarren Hezkuntza/educación secundaria
- Goi mailako ikasketak/ estudios superiores

Auzoko jardueretan parte hartzen duzu? *Tomas parte en actividades del barrio?*

- BAI/SI   EZ/NO

Eskolako jardueretan parte hartzen duzu? *Tomas parte en actividades de la escuela?*

- BAI/SI   EZ/NO

Talde elkarreragileetan parte hartzen duzu? *Tomas parte en los grupos interactivos?*

- BAI/SI   EZ/NO

Zer familia eredutan kokatzen zara? *En que tipo de familia te sitúas?*

- Familia zabala (guraso, eta aiton-amonak)/ familia extensa (padres y abuel@s)
- Familia nuklear funtzionala (guraso eta seme-alabak)/ familia nuclear (padres e hij@s)
- Guraso bakarreko familia/ familia de solamente un padre o madre
- Izatezko bikotea/ pareja de hecho
- Familia berreraikia/ familia reestructurada
- Adopzio familia/ familia de adopción
- Familia homoparentala/ familia homoparental (parejas del mismo sexo)
- Etorchinen familia/ familia de inmigrantes

1. Nola kalifika daitezke zure semealabaren emaita akademikoak? *Como calificas los resultados académicos de tu hij@?*

- Gutxi/suspenseo   Nahiko/suficiente   Ongi/bien   Oso ongi/notable
- Bikain/sobresaliente

2. Beste haurrekin harremanatzeko orduan zein arazo izaten ditu zure seme-alabak? *Qué problemas tiene tu hij@ a la hora de relacionarse con el resto de alumn@s?*

- Batere/ ninguno
 Jarrera pasibo eta sumisoa/ *actitud pasiva y sumisa*
 Jarrera inposatzailea zenbaitetan/ *comportamiento autoritario*
 Beste bat/ *otra*. Zein?/ *Cuál?* _____

3. Ba al dakizu eskolan lantzen den gai bat familia aniztasuna dela? *Sabes que uno de los temas que se trabajan en la escuela es la diversidad de familias?* BAI/SI EZ/NO

Ba al dakizu nola lantzen den? *Sabes cómo se trabaja?* BAI/SI EZ/NO.
Zein hutsune aurkitzen duzu? *Que debilidades o faltas encuentras?* _____

4. Noizbait zure seme-alaba gaizki pasa izan du, sentitzeagatik daukan familia “ezberdina” dela? *Alguna vez tu hij@ lo ha pasado mal, por sentir que la familia que tiene es “diferente”?*

- BAI/SI EZ/NO

5. Noizbait hitz egin izan duzu zure seme-alabarekin dagoen familia aniztasunaz (eredu eta egoera ezberdinetaz)? *Alguna vez has hablado con tu hij@ sobre la diversidad familiar que existe (tipos y situaciones diversas)?* BAI/SI EZ/NO.

Baietz izatekotan, normaltasunez ikusten ditu? *Si es que sí, ve con normalidad los diferentes tipos y situaciones?* BAI/SI EZ/NO. Zer gauza ez ditu ulertzen? *Que cosas no entiende?* _____

6. Zure ustez zure seme-alabarentzat zein familia egoera edo ereduk harritzen du gehien? *En tu opinión que tipo o situación familiar le sorprende más?* _____

7. Noizbait aipamen berezirik egin du beste familia eredu batetaz? *Alguna vez ha hecho algún comentario especial sobre algún tipo de familia?* BAI/SI EZ/NO

8. Zure familia ereduaren abantailak eta desabantailak? *Ventajas y desventajas del tipo de familia en el que te sitúas o tu situación familiar?* _____

9. Nolako harremana duzu zure seme-alabaren tutorearekin? *Qué relación tienes con el tutor o tutora de tu hij@?* _____

10. Seme-alabaren heziketan norantza antzekoan zoazte zu familia bezala eta tutorea? *En la educación de tu hij@ vais en la misma dirección tú como familia y el tutor?*

- Batere/para nada bai, nahiko/si, más o menos guztiz/totalmente

11. Zenbat denbora pasatzen duzu bataz beste ikaslearekin astegun batean? *Cuanto tiempo pasas de media un día entre semana con tu hij@?* _____ Beste pertsonengana jo behar duzu zure seme-alabarekin geratzeko? *Tienes que acudir a otra persona para que se quede con tu hij@?* BAI/SI EZ/NO. Norengana? A quien? _____

12. Aiton-amonak ditu zure seme-alabak? *Tiene abuel@s tu hij@?* BAI/SI EZ/NO. Noiz egoten dira zure seme-alabarekin? *Cuando están con tu hij@?* _____

---

13. Talde elkarreragiletan parte hartzen duzu? *Tomas parte en los grupos interactivos?* BAI/SI EZ/NO. Ezetz izatekotan zertatik? *Si es que no, cuál es el motivo?*

Zertan datzan dakizu? *Sabes en que consisten?* BAI/SI EZ/NO. Uste duzu baduzula klase barruan zer irakasterik ikasleei? *Crees que tendrías algo que enseñar a l@s alumn@s dentro de clase?* BAI/SI EZ/NO

14. Seme-alabak emaitza akademiko txarrak izatekotan, norengana jotzea da aproposena? ordenatu 1etik 5ra. *Cuando un/a hij@ tiene malos resultados académicos a quién es más adecuado acudir? Ordenalos del 1 al 5.*

- beste familiak/*otras familias*
- tutorea/ *tutor/a*
- ikaslea bera/ *al alumn@*
- zure familiako beste kideengana/ *a otros componentes de vuestra familia*
- eskola partikularretara /*clases particulares*

15. Seme-alabak harremanetan arazoak izatekotan norengana jotzea da aproposena? ordenatu 1etik 4ra. *Cuando un/a hij@ tiene problemas para relacionarse a quién es más adecuado acudir. Ordenalos del 1 al 4.*

- beste familiak/*otras familias*
- tutorea/ *tutor/a*
- ikaslea bera/ *al alumn@*
- zure familiako beste kideengana/ *a otros componentes de vuestra familia*